

Товариство з обмеженою відповідальністю
«Кайлас АЕРО»

04112, Україна, м. Київ, вул. Івана Гонти, будинок 3А
код ЄДРПОУ 41068605; р/р UA863206490000026000052677978 в АТ "Приват Банк", МФО 320649;
тел. 0969575873
e-mail: kostelna.o@gmail.com

ЗВІТ
ПРО СТРАТЕГІЧНУ ЕКОЛОГІЧНУ ОЦІНКУ
ГЕНЕРАЛЬНОГО ПЛАНУ
СМТ МАНЬКІВКА
МАНЬКІВСЬКОГО РАЙОНУ
ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСТІ

м. Київ – 2019 р.

ЗМІСТ ЗВІТУ

Обсяг досліджень та методологія СЕО.....	3
1. Зміст та основні цілі документа державного планування, його зв'язок з іншими документами державного планування.....	3
2. Характеристика поточного стану довкілля, у тому числі здоров'я населення, та прогнозні зміни цього стану, якщо документ державного планування не буде затверджено (за адміністративними даними, статистичною інформацією та результатами досліджень).....	4
3. Характеристика стану довкілля, умов життєдіяльності населення та стану його здоров'я на територіях, які ймовірно зазнають впливу (за адміністративними даними, статистичною інформацією та результатами досліджень).....	13
4. Екологічні проблеми, у тому числі ризики впливу на здоров'я населення, які стосуються документа державного планування, зокрема щодо територій з природоохоронним статусом (за адміністративними даними, статистичною інформацією та результатами досліджень).....	17
5. Зобов'язання у сфері охорони довкілля, у тому числі пов'язані із запобіганням негативному впливу на здоров'я населення, встановлені на міжнародному, державному та інших рівнях, що стосуються документа державного планування, а також шляхи врахування таких зобов'язань під час підготовки документа державного планування.....	18
6. Опис наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, у тому числі вторинних, кумулятивних, синергічних, коротко-, середньо- та довгострокових (1, 3-5 та 10-15 років відповідно, а за необхідності - 50-100 років), постійних і тимчасових, позитивних і негативних наслідків.....	20
7. Заходи, що передбачається вжити для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання документа державного планування.....	23
8. Обґрунтування вибору виправданих альтернатив, що розглядалися, опис способу, в який здійснювалася стратегічна екологічна оцінка, у тому числі будь-які ускладнення (недостатність інформації та технічних засобів під час здійснення такої оцінки).....	24
9. Заходи, передбачені для здійснення моніторингу наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення.....	25
10. Опис ймовірних транскордонних наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення (за наявності).....	26
11. Резюме нетехнічного характеру інформації, передбаченої пунктами 1-10 цієї частини, розраховане на широку аудиторію.....	26

ОБСЯГ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА МЕТОДОЛОГІЯ СТРАТЕГІЧНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОЦІНКИ

З 12 жовтня 2018 року в Україні введено в дію Закон України «Про стратегічну екологічну оцінку», який визначає необхідність здійснення процедури стратегічної екологічної оцінки для документів державного планування у встановленому законодавством порядку.

Стратегічна екологічна оцінка (далі – СЕО) – це інструмент стратегічного планування, направлений на включення екологічних пріоритетів в програми, плани, політики.

Досвід багатьох країн продемонстрував високу ефективність СЕО як інструмента планування, що сприяє якості розроблених планів, програм, стратегій тощо.

Метою СЕО є забезпечення високого рівня захисту навколишнього середовища та сприяння інтеграції екологічних міркувань у підготовку планів з метою просування сталого розвитку. Це системний інструмент оцінки, який підтримує та інформує про процес прийняття рішень.

ОБСЯГ СТРАТЕГІЧНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОЦІНКИ

В рамках розробки «Генерального планування території смт Маньківка Маньківського району Черкаської області» відповідно до ст.8 Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку» було розміщено Заяву про визначення обсягу стратегічної екологічної оцінки 24 червня 2019 року. Протягом громадського обговорення заяви про визначення обсягу стратегічної екологічної оцінки (15 календарних днів) звернень, надійшли зауважень та пропозицій від Управління охорони здоров'я Черкаської обласної адміністрації та Департаменту екології та охорони природних ресурсів Черкаської обласної адміністрації.

1. ЗМІСТ ТА ОСНОВНІ ЦІЛІ ДОКУМЕНТА ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ, ЙОГО ЗВ'ЯЗОК З ІНШИМИ ДОКУМЕНТАМИ ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ

Комплекс екологоорієнтованих засобів щодо захисту навколишнього середовища охоплює заходи, спрямовані на охорону і раціональне використання природних ресурсів, і заходи, які забезпечують нормативні санітарно-гігієнічні параметри середовища міських і сільських поселень.

Соціально необхідні охоронні заходи поділяються на організаційні, економічні та містобудівні.

Містобудівні заходи забезпечують охорону природного середовища за рахунок раціонального функціонального зонування території, створення санітарно-захисних зон, визначення територій природо-заповідного фонду, забезпечення екологічного балансу природно-ландшафтних та урбанізованих територій.

Основні принципи екологічного захисту навколишнього середовища такі:

- збереження та раціональне використання цінних природних ресурсів;
- дотримання нормативів гранично допустимих рівнів екологічного навантаження на природне середовище та санітарних нормативів в місцях забудови;
- виділення природно-заповідних, ландшафтних, курортно-рекреаційних, історико-культурних зон з відповідним режимом їх охорони;
- встановлення санітарно-захисних зон для охорони водойм, джерел водопостачання і мінеральних вод.

Зв'язок з іншими документами державного планування

Основними міжнародними правовими документами щодо СЕО є Протокол про стратегічну екологічну оцінку (Протокол про СЕО) до Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті (Конвенція Еспо), ратифікований

Верховною Радою України (№ 562-VIII від 01.07.2015), та Директива 2001/42/ЄС про оцінку впливу окремих планів і програм на навколишнє середовище, імплементація якої передбачена Угодою про асоціацію між Україною та ЄС.

Виходячи з цього, при розробленні схеми планування території будуть враховані вимоги чинного законодавства в сфері охорони навколишнього середовища та здоров'я людей, зокрема:

- Закон України "Про Генеральну схему планування території України";
- Земельний кодекс України;
- Водний кодекс України;
- Лісовий кодекс України;
- Закон "Про основи містобудування";
- Закон України "Про регулювання містобудівної діяльності";
- Закон України "Про місцеве самоврядування в Україні";
- Закон України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року»;
- Постанова Кабінету Міністрів України Про забезпечення реалізації Закону України "Про Генеральну схему планування території України";
- ДБН Б.2.4.-2-94 Види, склад, порядок розроблення, погодження та затвердження містобудівної документації для сільських поселень;
- ДБН 360-92** Планування і забудова міських і сільських поселень;
- ДБН Б.2.4.-1-94 Планування і забудова сільських населених пунктів України;
- ДБН Б.1.1-13:2012 Склад та зміст містобудівної документації на державному та регіональному рівнях;
- Стратегія сталого розвитку «Україна-2020», затверджена Указом Президента України від 12 січня 2015 року №5/2015;
- Програма діяльності Кабінету Міністрів України, затверджена Постановою Верховної Ради України від 14 квітня 2016 року №1099-VIII;
- План пріоритетних дій Уряду на 2016 рік, затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27 травня 2016 року №418-р;
- Національний план дій управління відходами до 2030 року, затверджений Кабінетом міністрів України 20 лютого 2019 року;
- Державна стратегія регіонального розвитку України на період до 2020 року, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 6 серпня 2014 р.№385;
- План заходів на 2015-2017 роки з реалізації Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 7 жовтня 2015 р. №821.

2. ХАРАКТЕРИСТИКА ПОТОЧНОГО СТАНУ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ, ТА ПРОГНОЗНІ ЗМІНИ ЦЬОГО СТАНУ, ЯКЩО ДОКУМЕНТ ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ НЕ БУДЕ ЗАТВЕРДЖЕНО (ЗА АДМІНІСТРАТИВНИМИ ДАНИМИ, СТАТИСТИЧНОЮ ІНФОРМАЦІЄЮ ТА РЕЗУЛЬТАТАМИ ДОСЛІДЖЕНЬ)

ХАРАКТЕРИСТИКА ПОТОЧНОГО СТАНУ

Для підготовки зазначеного Розділу використовувались дані надані Черкасько РДА, Екологічного паспорту Черкаської області за 2017 та 2018 роки, Регіональна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Черкській області у 2018 році, Статистичний Збірник Довкілля України за 2017 рік, підготовлений Державною службою статистики України, статистичні дані про епідемічну ситуацію та стан

навколишнього середовища Державної установи «Черкаський обласний лабораторний центр» тощо.

Викиди в атмосферу і забруднення атмосферного повітря

За даними Головного управління статистики в Черкаській області викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел Маньківського району в 2016 році становили 0,934 тис. Т (1,8% від викидів стаціонарних джерел області).

Згідно ст. 11 Закону України «Про охорону атмосферного повітря» викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами можуть здійснюватися суб'єктом господарювання після отримання дозволу на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря.

За наявними в Управлінні даними на території Маньківського району розташовано 59 об'єктів господарювання, які здійснюють викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря, з них в смт Маньківка – 12 об'єктів. Дозволи на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами мають 51 об'єкт господарювання (по смт. Маньківка - 11 об'єктів). У 8 (7%) – строки дії дозволів на викиди закінчилися (по см. Маньківка строк дії дозволів на викиди закінчився у ТОВ «Маньківський завод будівельних матеріалів»).

Таблиця 1 Перелік об'єктів господарювання смт Маньківка, які здійснюють викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами станом на 22.06.2017

Назва	Адреса розташування	Код ЄДРПОУ	Строк дії дозволу на викиди
ТОВ «Маньківський завод будівельних матеріалів»	вул. Пархоменка, 84-а, смт Маньківка	32230731	10.02.2015
ВАТ «Державний ощадний банк України»	вул. Куйбишева, 2, смт Маньківка	00032129	необмеж
ПП «Северин»	вул. Леніна, 171, смт Маньківка	31344923	20.10.2017
ПрАТ «Райз-Максимко» діл. №1	вул. Патона, 4, смт Маньківка	30382533	15.12.2017
ПАТ «Уманьгаз», майд. № 3	вул. Шевченка, 4а, смт Маньківка	03361419	02.07.2018
ПП «Северин» (АЗС)	вул. Піонерська, 1а, смт Маньківка	31344923	31.07.2018
ПАТ «Черкасиобленерго» Маньківський РЕМ	вул. Ватутіна, 69а, смт Маньківка	22800735	23.10.2018
ПАТ «Укртелеком» ЦТП № 11	вул. Леніна, 16, смт Маньківка	21560766	21.02.2019
УМГ «Черкаситрансгаз» Гайсинського ЛВУМГ, ГРС «Маньківка»	смт Маньківка, Маньківський р-н	30019801	необмеж
В/м №2 Квартирно-експлуатаційний відділ міста Біла Церква, котельня (вугілля)	смт Маньківка, Маньківський р-н	08167863	12.02.2026
ТОВ «Київ-Вуд»	смт Маньківка, вул. Малиновського	39773079	04.06.2026
ДП «Уманське лісове господарство» Маньківське лісництво	вул. Квіткова, 6, смт Маньківка	00993389	необмеж

ТОВ «ІСКУТР», стаціонарний комплекс	вул. Лісова, 1, смт Маньківка	37063637	необмеж

Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря та інформація щодо обсягів викидів забруднюючих речовин стаціонарними джерелами в атмосферне повітря по районам та містам області у 2018 надана в таблицях 2, 2.1, 2.2, 2.3, 3, рис 1,

Таблиця 2 Динаміка обсягів викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря за 2018 рік та два попередніх

Показники	2016рік	2017рік	2018 рік
Загальна кількість (одиниць) дозволів на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря, виданих у поточному році суб'єкту господарювання, об'єкт якого належить до:	451	457	560
другої групи	195	197	228
третьої групи	256	260	332
Викиди забруднюючих речовин та парникових газів від стаціонарних джерел, тис.т, з них:	2942,269	2470,404	2749,016
- забруднюючих речовин	52,319	48,318	57,872
- викиди парникових газів	2889,950	2422,086	2691,144
* Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел у розрахунку на км ² , т	2,5	2,3	2,8
* Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел у розрахунку на одну особу, кг	42,3	39,4	47,7

Примітка: *Інформація надана Головним управлінням статистики у Черкаській області.

Таблиця 2.1 Динаміка викидів в атмосферне повітря, тис. т

Роки	Викиди в атмосферне повітря, тис. т.			Щільність викидів у розрахунку на 1 кв. км, т	Обсяги викидів у розрахунку на 1 особу, кг	Обсяг викидів на одиницю ВРП
	Всього	у тому числі				
		стаціонарними джерелами	пересувними джерелами			
2000	93,1	28,8	64,3	4,5	64,5	.*
2011	140,2	62,2	78,0	6,7	109,4	0,005
2012	146,4	69,4	77,0	7,0	115,0	0,005
2013	150,0	73,1	76,9	7,2	118,6	0,005
2014	136,6	66,7	69,9	6,5	108,8	0,004
2015	120,3	57,5	62,8	5,7	96,4	0,002
2016		52,3	***	2,5	42,3	0,001
2017		48,3	***	2,3	39,4	0,001
2018		57,9	***	2,8	47,7	**

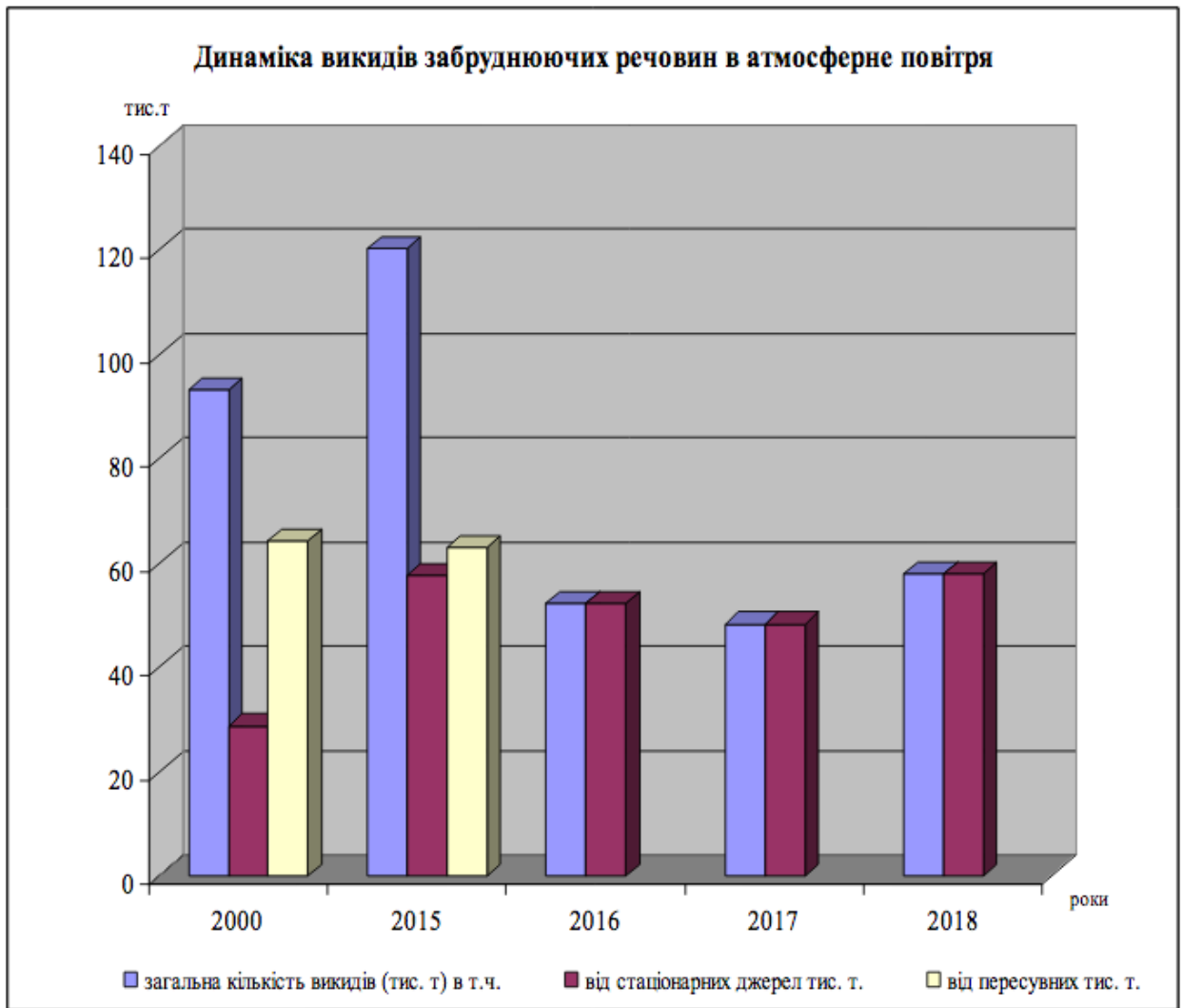
За даними Головного управління статистики у Черкаській області

* - ВРП (валовий регіональний продукт) розраховується з 2004 року,

** - дані щодо ВРП знаходяться на стадії обробки

*** за даними Головного управління статистики у Черкаській області у 2016-2018 роках розрахунки щодо обсягів викидів забруднюючих речовин від пересувних джерел забруднення – не проводились

Рис 1. Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря

Вхідні дані до рис 1.

	2000	2015	2016	2017	2018
загальна кількість викидів (тис. т) в т.ч.	93,1	120,3	52,3	48,3	57,9
від стаціонарних джерел тис. т.	28,8	57,5	52,3	48,3	57,9
від пересувних тис. т.	64,3	62,8	-	-	-

За даними Головного управління статистики у Черкаській області у 2016-2018 роках розрахунки щодо обсягів викидів забруднюючих речовин від пересувних джерел забруднення – не проводились

Таблиця 2.2 Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення у регіоні по окремим населеним пунктам, тис. т

	2000	2016	2017	2018
Всього	28,778	52,319	48,318	57,872
Маньківський р-н	0,26	0,934	1,107	0,962

Інформація наведена за даними Головного управління статистики у Черкаській області

Таблиця 2.3 Обсяги викидів забруднюючих речовин стаціонарними джерелами в атмосферне повітря по районах та містах області у 2018 р (тонн)

	Обсяги викидів, тонн	Збільшення	Розподіл,	Викинуто в

	у 2018 р.	У % до 2017 р.	\зменшення викидів у 2018 р. проти 2017 р., тонн	обсягів викидів,%	середньому одним підприємством, тонн
Всього в т.ч.	57871,6	119,8	9544,841	42,2	107,6
Маньківський р-н	961,5	86,8	-145,769	0,3	48,1

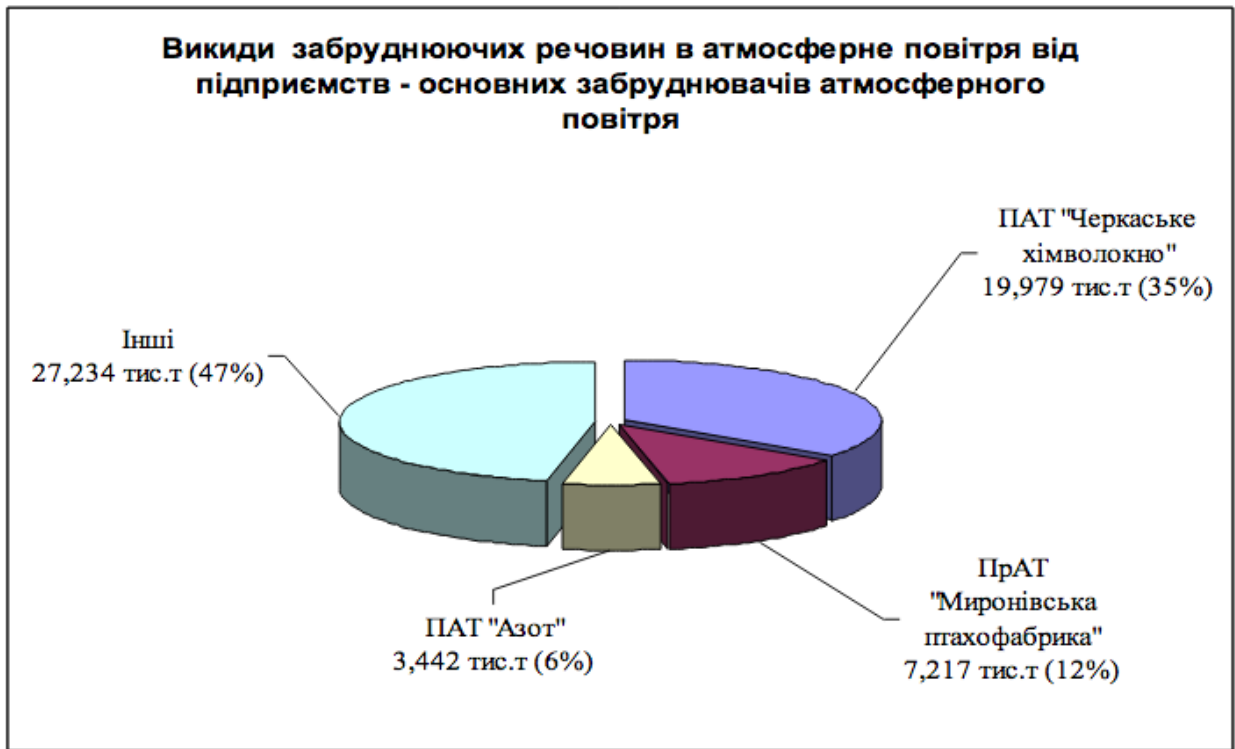
Інформація наведена за даними Головного управління статистики у Черкаській області

Таблиця 3 Види забруднюючих речовин в атмосферне повітря за видами економічної діяльності

№ з/п	Види економічної діяльності*	Обсяги викидів по регіону	
		тис. т	у % до підсумку
1.	Усі види економічної діяльності	57,872*	100
	у тому числі:		
1.1	Сільське, лісове та рибне господарство	11,453	20
1.2	Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	0,219	0,4
1.3	Переробна промисловість	14,246	25
1.4	Постачання електроенергії, газу, пари та кондиціонування повітря	23,740	41
1.5	Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	0,507	1
1.6	Будівництво	0,039	0
1.7	Оптова та роздрібна торгівля, ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	0,338	0,6
1.8	Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	3,950	7
1.9	Тимчасове розміщування й організація харчування	0,004	0
1.10	Інформація та телекомунікації	0,001	0
1.11	Операції з нерухомим майном	0,035	0
1.12	Професійна, наукова та технічна діяльність	0,088	0,1
1.13	Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	1,893	3
1.14	Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	0,849	1
1.15	Освіта	0,397	0,7
1.16	Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	0,104	0,2
1.17	Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	0,003	0
1.18	Надання інших видів послуг	0,006	0

Примітка: *Інформація надана Головним управлінням статистики у Черкаській області.

Рис.2 Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від основних забруднювачів атмосферного повітря

Вхідні дані до рис. 2

Назва підприємства	Частка викидів % від загального по області	Викиди забруднюючих речовин за 2018 рік (тис. т)
ПАТ "Черкаське хімволокно"	35	19,979
ПрАТ "Миронівська тпахофабрика"	12	7,217
ПАТ "Азот" м. Черкаси	6	3,442
Інші	47	27,234

Транскордонне забруднення атмосферного повітря

Згідно із "Конвенцією про транскордонне забруднення повітря на великі відстані", яка підписана Українською РСР 16.03.1983 р., визнана необхідність скорочення загальних щорічних викидів окислів азоту, сірчистого ангідриду, аміаку, летких органічних сполук та важких металів (оксиди марганцю, п'ятиокис ванадію, свинцю, хрому, міді) із стаціонарних і пересувних джерел або їх транскордонних потоків. За даними Головного управління статистики у Черкаській області від стаціонарних джерел забруднення переважали обсяги викидів в атмосферне повітря таких забруднюючих речовин, як: діоксид азоту – 10,672 тис.т. (18 %), діоксид сірки – 7,727 тис. т. (13 %), оксид вуглецю – 2,728 тис.т. (5 %), аміаку – 5,757 тис.т. (10%), неметанові леткі органічних сполук 0,678 тис. т. (1%). Їх частка у загальному обсязі викидів склала 47 %.

Водні ресурси

Черкаська область розташована на Східноєвропейській рівнині, в двох основних басейнах річок Дніпра та Південного Бугу: басейн річки Дніпро – 12,0 тис. та басейн річки Південний Буг – 8,9 тис. км².

Густота річної мережі добре розвинута і складає 0,2 – 0,54 км/км². Ресурси річкового стоку області разом із стоком, який надходить з інших областей, в середній за

водністю рік становить 1,8 млрд. м³ (крім Дніпра), але особливості їх розподілу по території та в часі не відповідають вимогам водогосподарського балансу. Забезпеченість водою на одного жителя області становить лише 1,47 тис. м³ в середній по водності рік. Враховуючи нерівномірність поверхневого стоку протягом року, навіть при сучасному водоспоживанні, дефіцит у водозабезпеченості спостерігається по населених пунктах Смілянського, Уманського, Корсунь-Шевченківського, Городищенського, Шполянського районів.

На території області протікає 1 велика річка – Дніпро, 7 середніх і 1 030 малих річок. До середніх річок належать: в басейні р. Дніпро – Рось, Тясмин, Супій; в басейні р. Південного Бугу – Велика Вись, Гнилий Тікич, Гірський Тікич та Ятрань. В межах області довжина великої річки складає 150 км, середніх річок – 703 км, малих – 6 882 км.

Найбільше водосховище: Кременчуцьке, загальною площею водного дзеркала 2 252 га і повною ємкістю 13,520 млн. м³, розташоване на річці Дніпро.

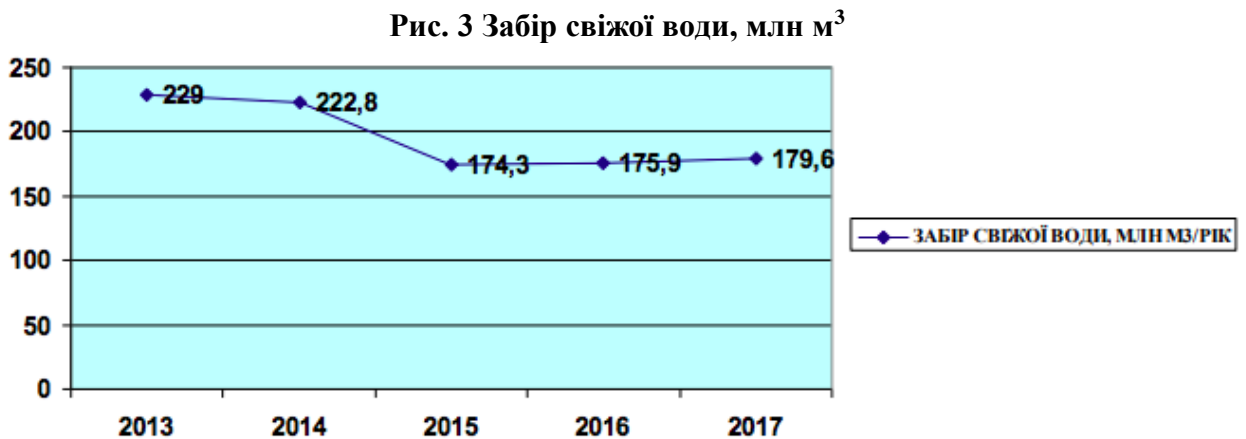
В області нараховується 2 950 ставків і 38 водоймищ загальною площею 23 848,9 га та об'ємом 365,3 млн. м³.

Основними джерелами водопостачання області є Кременчуцьке водосховище, річки Гнилий Тікич, Рось, Тясмин та підземні водозабори.

Водозабезпеченість водою на одного жителя області в середній по водності рік становить близько 1,537 тис. м³, в маловодний рік – 0,99 тис. м³, в дуже маловодний рік припадає біля 0,47 тис. м³.

За даними статистичної звітності за формою 2-ТП (водгосп) загальний водозабір в 2017 році становив 179,6 млн м³. У порівнянні з 2016 роком (175,9 млн м³) забір води збільшився на 3,7 млн м³.

Динаміка забору свіжої води показана на рис. 3

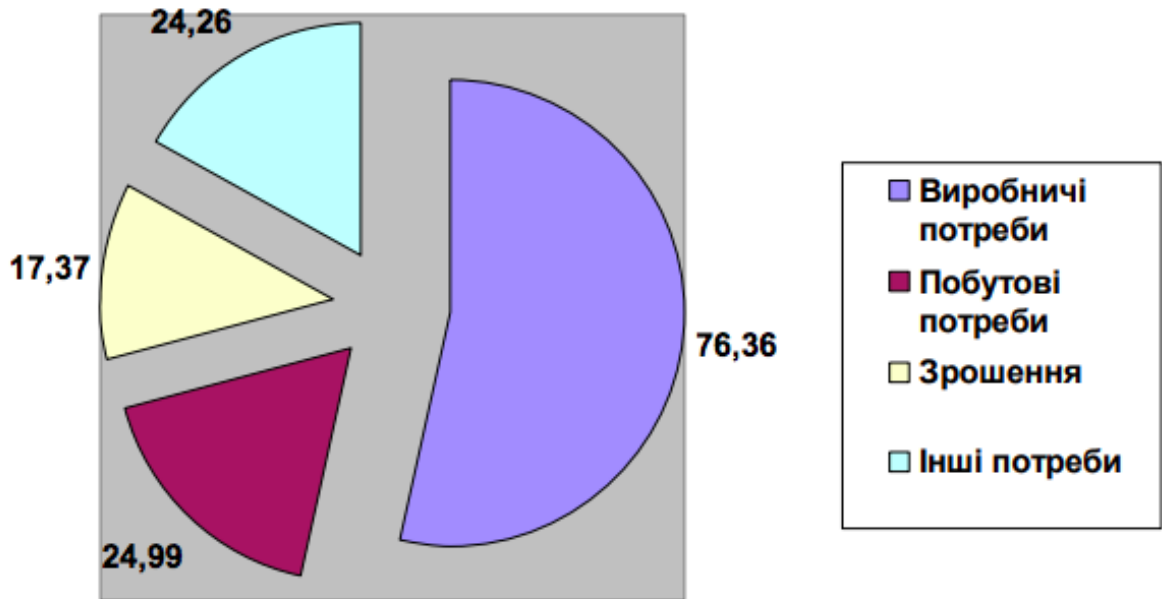
Вихідні дані до рис. 3

Роки	2013	2014	2015	2016	2017
Забір свіжої води, млн м ³ /рік	229,0	222,8	174,3	175,9	179,6

Зміни обсягів забору води в 2017 році відбулися за рахунок збільшення водозабору з підземних джерел на 0,47 млн м³ та збільшення водозабору з поверхневих джерел на 3,23 млн м³.

Використання води у 2017 році становило 143,0 млн м³, в тому числі: на виробничі потреби – 76,36 млн м³, побутові потреби – 24,99 млн м³, зрошення – 17,37 млн м³, інші потреби – 24,26 млн м³.

Рис. 4 Структура використання водних ресурсів, млн м³

Вихідні дані до рис. 4

Виробничі потреби	76,36 млн м ³	53,4 %
Побутові потреби	24,99 млн м ³	17,5 %
Зрошення	17,37 млн м ³	12,1 %
Інші потреби	24,26 млн м ³	17,0 %

Динаміка основних показників використання і відведення води наведена в табл. 4.1

Обсяги забору, використання та відведення води по басейнах річок Дніпра та Південного Бугу показані в табл.4.2.

Забір і використання води по галузях народного господарства в динаміці наведено в табл.4.3.

Табл. 4.1 Основні показники використання і відведення води, млн м³

Показники	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Забрано води з природних водних об'єктів - всього	233,6	294,4	286,1	288,6	258,5	229,0	222,8	174,3	175,9	179,6
у тому числі для використання	223,7	254,3	252,6	278,2	249,0	220,3	213,2	145,2	147,9	149,5
Спожито свіжої води (включаючи морську) з неї на	213,5	246,2	244,0	269,9	241,2	212,7	205,5	138,9	141,9	143,0
виробничі потреби	74,8	55,89	46,64	50,67	46,32	36,84	35,55	76,65	81,39	76,36
побутово-питні потреби	52,21	39,74	34,02	32,84	32,21	32,15	30,99	26,50	25,38	24,99
зрошення	3,545	0,789	5,04	5,78	8,883	8,592	10,59	10,94	10,05	17,37
Сільськогосподарські потреби	34,35	29,66	40,42	43,59	33,85	33,50	33,56	24,80	25,11	24,26
ставково-рибне господарство	42,56	120,2	117,9	137,0	120,0	101,70	94,81	78,96	79,92	78,26
Втрати води при транспортуванні	14,84	11,38	11,79	11,46	11,54	11,41	11,87	9,88	9,23	9,91
Загальне водовідведення з нього	194,2	233,7	231,0	248,0	207,2	195,5	184,3	124,2	128,4	123,8
у поверхневі водні об'єкти	169,4	209,34	206,6	222,6	187,6	176,6	165,5	106,4	110,7	106,5
у тому числі										
забруднених зворотних вод	22,8	23,3	11,0	8,2	4,01	8,292	4,825	5,958	7,318	4,486
з них без очищення	3,478	7,1	4,4	2,31	2,036	1,867	1,903	2,383	1,382	1,168
нормативно очищених	60,29	58,17	54,9	52,48	55,6	46,15	46,05	42,33	42,17	41,04
нормативно чистих без очистки	86,34	127,8	140,7	161,9	128,0	122,1	114,6	58,11	60,27	59,67
Обсяг оборотної та послідовно використаної води	613,6	743,6	719,8	732,3	665,0	598,9	527,5	435,6	530,5	406,4
Частка оборотної та послідовно використаної води, %	89,13	93,01	93,95	93,56	93,53	94,25	93,74	85,74	87,34	85,09
Потужність очисних споруд	154,9	179,9	144,0	155,2	165,5	157,1	162,1	87,83	88,94	83,46

Табл. 4.2 Забір, використання та відведення води, млн м³

Назва водного об'єкту	Забрано води із природних водних об'єктів - всього	Використано води	Водовідведення у поверхневі водні об'єкти	
			всього	з них забруднених зворотних вод
Басейн р. Дніпро	149,8	118,7	91,41	3,656
Басейн р. П. Буг	29,83	24,29	15,07	0,830
Всього по області	179,6	143,0	106,5	4,486

Табл. 4.3 Забір і використання води, млн м³ рік

Роки	Річковий басейн	Забрано води			Використано води					
		з поверхневих джерел	з підземних джерел	Разом	Промисловість	Інші потреби	Комунгосп	Зрошення	Риборозведення	Інші галузі
2013	Дніпро	137,9	33,6	171,5	35,65	23,17	28,92	8,07	66,2	-
	П.Буг	41,4	16,1	57,5	1,19	10,33	2,23	0,52	35,5	-
Всього по області		179,3	49,7	229,0	36,84	33,50	32,15	8,59	101,7	-
2014	Дніпро	129,0	33,2	162,2	34,29	23,17	27,82	9,67	57,09	-
	П.Буг	44,6	16,0	60,6	1,26	10,39	3,17	0,92	37,72	-
Всього по області		173,6	49,2	222,8	35,55	33,56	30,99	10,59	94,81	-
2015	Дніпро	112,0	32,63	144,63	65,70	15,91*	23,33	9,92	49,07	0,011
	П.Буг	14,20	15,43	29,63	10,94	8,895*	3,171	1,020	29,88	-
Всього по області		126,2	48,06	174,3	76,65	24,80*	26,50	10,94	78,96	0,011
2016	Дніпро	113,5	32,19	145,7	70,15	16,15*	22,16	9,02	48,92	-
	П.Буг	14,92	15,28	30,2	11,24	8,960*	3,217	1,035	31,01	-
Всього по області		128,42	47,47	175,9	81,39	25,11	25,38	10,05	79,93	-
2017	Дніпро	116,9	32,92	149,8	64,98	15,68	21,75	16,28	47,86	-
	П.Буг	14,81	15,02	29,83	11,38	8,580	3,242	1,088	30,40	-
Всього по області		131,7	47,94	179,6	76,36	24,26	24,99	17,37	79,26	-

За інформацією Черкаського регіонального управління водних ресурсів

Постійні спостереження за станом водних об'єктів області, в межах повноважень здійснюють Черкаське регіональне управління водних ресурсів, Черкаський обласний центр з гідрометеорології, Державна установа "Черкаський обласний лабораторний центр Міністерства охорони здоров'я України", Державна екологічна інспекція у Черкаській області у визначених контрольних створах.

За інформацією Державної установи "Черкаський обласний лабораторний центр Міністерства охорони здоров'я України" впродовж 2017 року з водою I категорії досліджено 68 проб води за санітарно-хімічними показниками.

Відхилення від встановлених нормативів виявлено у 1 (1,5 %) пробі. Із водою II категорії досліджено 660 проб річкової води за санітарнохімічними показниками. Не відповідало встановленим нормативам 70 (10,6%) проб.

Питома вага проб питної води з відхиленнями від встановлених нормативів за санітарно – хімічними показниками (переважно – забарвленість, загальна жорсткість, вміст заліза, марганцю) перевищувала середньообласний показник в Золотоніському (29,6 %), Смілянському (25,1 %) та Тальнівському (25,3 %) районах.

За інформацією Черкаського обласного центру з гідрометеорології спостереження за станом хімічного забруднення поверхневих вод проводились на 6 водних об'єктах, в 11 пунктах. Загальна кількість відібраних проб води у 2017 році становила: по річці Рось – 8 ; по річці Вільшанка – 4; по річці Тясмин – 4; по річці Велика Вись – 6; по Канівському водосховищі, 1 км вище міста Канева – 8; по Кременчуцькому водосховищу, 0,5 км нижче міста Канева – 8; по Кременчуцькому водосховищу в акваторії м. Черкаси – 108; в районі пристані Адамівка – 12.

Водні об'єкти Черкащини залишаються забрудненими переважно сполуками важких металів (марганцю, міді, цинку, хрому шестивалентного, залізом загальним), фенолами, дещо менше сполуками азоту.

В 2017 році спостерігались випадки високого забруднення поверхневої води міддю – р. Рось в створі 1 км вище м. Корсунь-Шевченківський на рівні 52 ГДК та Кременчуцького водосховища в створі 6 км нижче м. Черкаси на рівні 46 ГДК; манганом – Кременчуцького водосховища в створі 2 км вище м. Черкаси на рівні 43 ГДК та в створі 6 км нижче міста на рівні 40 ГДК, Канівського водосховища в створі 1 км вище м. Канева на рівні 12,3 ГДК, річок Рось, Тясмин, Вільшанка, Велька Вись – від 12,9 ГДК до 27,9 ГДК; залізом загальним – р. Рось в створі 1 км вище м. Корсунь-Шевченківський на рівні 16 ГДК; цинком – річки Велика Вись, Канівського та Кременчуцького водосховища в створі 6 км нижче м. Черкаси від 11,5 до 13,7 ГДК. Випадків екстремально високого забруднення не спостерігалось. Серед природних чинників найбільший вплив на якість води має величина водного стоку, збільшення якого приводить до змін в мінералізації води. Мінералізація поверхневих вод Черкащини має широкий діапазон значень. Найменш мінералізованими є води водосховищ Дніпра (323,6 – 379,6 мг/дм³). Найбільша мінералізація води відмічалась в річці Тясмин (1083,0 мг/дм³) та річці Вільшанка (875,3 мг/дм³). В 2017 році відділом інструментально-лабораторного контролю Державної екологічної інспекції у Черкаській області відібрано та проаналізовано 275 проб та виконано 3944 визначення, з них: - 195 проб поверхневих вод, 2956 визначень; - 55 проб зворотних вод, 807 визначень; - 25 проб із спостережувальних свердловин, 181 визначення. При лабораторному контролі за якістю зворотних вод об'єктів водокористувачів області зафіксовано 37 випадків перевищень нормативів гранично-допустимого скиду забруднюючих речовин на 8 підприємствах області: КП "Міський водоканал" м. Золотоноша, КП "ВодГео" м. Сміла, КВП "Водоканал" м. Ватутіне, КП "Чигирин" м. Чигирин, КП "Черкаське експлуатаційно-лінійне управління автошляхів" № 9, КП "Водоканал" м. Корсунь-Шевченківський, КП "Водоканал" Тальнівської міської ради, ТОВ "Панда" Тальнівський цукровий завод м. Тальне. За даними Черкаського регіонального управління водних ресурсів, згідно результатів проведених у 2017 році досліджень поверхневих вод, гідрохімічний стан води у Кременчуцькому водосховищі знаходився на задовільному рівні. Середньорічні значення вмісту кисню у воді

знаходилося в межах від 6,6 до 8,5 мгО₂/дм³. Органічне забруднення води спостерігалось в період підвищення температури (липень-серпень), внаслідок збільшення випаровування, цвітіння водоростей та потрапляння в поверхневі води недостатньо очищених стічних вод комунальних підприємств, а також з відходами господарської діяльності населення. По водозаборах р. Дніпро та р. Рось спостерігалось збільшення вмісту ХСК з максимальним значенням по водозабору м. Корсунь-Шевченківський (36,3 мг О₂/дм³) та техводозабору м. Кам'янка (42,5 мг О₂/дм³). Також спостерігалось підвищення вмісту заліза загального в середньому від 1,1 до 1,5 разів. Біогенні елементи групи азоту знаходилися значно нижче рівня токсичної дії. Солі важких металів протягом 2017 року не виявлені.

Впродовж 2017 року Державною установою "Черкаський обласний лабораторний центр Міністерства охорони здоров'я України" із джерел та мереж централізованого водопостачання досліджено 4723 проби питної води за санітарно-хімічними та 6744 проби за мікробіологічними показниками.

Гігієнічним вимогам не відповідали 299 (6,3 %) та 325 (4,8 %) проб відповідно. Питома вага проб питної води з відхиленнями від гігієнічних вимог за санітарно – хімічними показниками (переважно – забарвленість, загальна жорсткість, вміст заліза, марганцю) перевищувала середньообласний показник в Золотоніському, Катеринопільському та Тальнівському районах, за мікробіологічними (загальне мікробне число, коліформи) – в Городищенському, Корсунь-Шевченківському та Уманському районах.

Із джерел нецентралізованого водопостачання (приватні та громадські свердловини і колодязі) досліджено 3389 проб питної води за санітарнохімічними показниками та 3142 проби – за мікробіологічними.

Гігієнічним вимогам за санітарно-хімічними показниками не відповідали 1191 (35,1%) проба (переважно за вмістом нітратів у приватних колодязях) та 385 (11,2 %) проб за мікробіологічними показниками.

Вище середніх по області виявлено проб з відхиленнями за санітарно – хімічними показниками в Уманському, Жашківському та Звенигородському районах, за мікробіологічними – Уманському, Корсунь-Шевченківському та Кам'янському районах.

Основними причинами низької якості питної води водопроводів, зокрема у сільській місцевості, є незадовільний санітарно – технічний стан водогінних і каналізаційних мереж, відсутність ефективного власника, спеціалізованих служб експлуатації водопровідно-каналізаційного господарства, виробничого лабораторного контролю якості води тощо.

За даними ВООЗ до 80 % інфекційних і неінфекційних захворювань, третина випадків онкологічної патології товстого кишковика, сечового міхура виключно пов'язані з вживанням недоброякісної питної води. Перевищення нормативів якості питної води, зокрема жорсткості, може сприяти розвитку або погіршенню перебігу різного роду дерматитів, сечокам'яної та жовчокам'яної хвороби, створює додаткове навантаження на серцево-судинну систему, надлишок марганцю в питній воді пригнічує функцію щитовидної залози тощо. Вживання питної води забрудненої збудниками мікробної та вірусної етіології є причиною більше 20% спалахів гострих кишкових інфекцій в нашій державі.

Природні ресурси підземних вод є одним із основних джерел господарсько-питного водопостачання населених пунктів області. Підземні води залягають у виді декількох водоносних горизонтів, які відрізняються по своїх запасах та за хімічними показниками.

Запаси підземних вод в межах області складають: прогнозовані запаси – 1 806,1 млн. ; експлуатаційні запаси – 295,3 млн. м³;

Водні ресурси річки Дніпро становлять: в середній по водності рік 50% забезпеченості – 47 010 млн. м³/рік; в маловодний рік 75% забезпеченості – 38 860 млн. м³/рік; в надзвичайно маловодний рік 95% забезпеченості – 29 120 млн. м³/рік.

Природні ресурси підземних вод є одним із основних джерел господарсько-питного водопостачання населених пунктів області.

Підземні води залягають у виді декількох водоносних горизонтів, які відрізняються по своїх запасах та за хімічними показниками. Запаси підземних вод в межах області складають: прогнозовані запаси – 1 806,1 млн. м³; експлуатаційні запаси – 295,3 млн. м³; Мінеральні підземні води на даний час вивчені досить детально. За хімічним складом це хлоридно-натрієві води з мінералізацією від 1,7 (20 км від Черкас – санаторій Мошногір'я) до 27 г/дм³ . (60 км від Черкас – санаторій Пролісок). Води за своїм складом і бальнеологічними властивостями є аналогом Миргородського типу, з мінералізацією до 7,0 г/ дм³ можуть застосовуватися для внутрішнього споживання, а для зовнішнього з мінералізацією від 14 до 27 г/ дм³ . Дебіт експлуатаційних свердловин становить 65 – 120 / м³ добу протягом більше ніж 25 років. Родовище в Дравівському районі, де мінералізація підземних вод складає 27 г/ м³ підлягає розвідці та встановлення експлуатаційних запасів.

Здійснення моніторингу якості поверхневих вод у контрольованих створах у районах основних водозаборів комплексного призначення, водогосподарських систем міжгалузевого та сільськогосподарського водопостачання в межах Черкаської області здійснює Черкаське регіональне управління водних ресурсів, відповідно до Положення, затвердженого наказом Державного агентства водних ресурсів України від 09.04.2012 №184.

Відповідно до Положення про Управління екології та природних ресурсів Черкаської області державної адміністрації, затвердженого розпорядженням облдержадміністрації від 18.12.2015 №650.

За наявною в Управлінні інформацією, на території Маньківського району господарську діяльність на підставі дозволу на спеціальне водокористування здійснює 37 суб'єктів господарювання, з них в смт Маньківка – 6 суб'єктів господарювання:

- ПП «Северин» (вул. Леніна, 171, смт Маньківка, код ЄДРПОУ 31344923) – водоспоживання здійснюється з 1 шахтного колодязя в обсязі 0,117 тис. м³/рік; водовідведення в обсязі 0,117 тис.м³/рік здійснюється у вигріб. Термін дії дозволу на спеціальне водокористування до 14.05.2019;
- ТОВ «ЛЕСУТР» (вул. Лісова, 1, смт Маньківка, код ЄДРПОУ 37063637) – водоспоживання здійснюється з 3-х свердловин в обсязі 76,08 тис. м³/рік; водовідведення в обсязі 64,037 тис м³/рік здійснюється в селищну каналізаційну мережу. Термін дії дозволу на спеціальне водокористування до 02.01.2020;
- ПП «Северин» (вул. Леніна, 171, смт Маньківка, код ЄДРПОУ 31344923) – водоспоживання здійснюється з 1 шахтного колодязя в обсязі 1,8036 тис. м³/рік; водовідведення відсутнє. Термін дії дозволу на спеціальне водокористування до 07.11.2020;
- Філія «Маньківського райавтодор» ДП «Черкаський облавтодор» ВАТ «ДАК «Автомобільні дороги України» (пров. Промисловий, 1, смт Маньківка, код ЄДРПОУ 26156403) – водоспоживання здійснюється з 1 свердловини в обсязі 1,756 тис м³/рік; водовідведення в обсязі 0,78 тис. м³/рік здійснюється у вигріб. Термін дії дозволу на спеціальне водокористування до 28.08.2021;
- Маньківська центральна районна лікарня (вул. Павлова, 16, смт Маньківка, код ЄДРПОУ 02005421) – водоспоживання здійснюється з 1 свердловини (в обсязі 49,954 тис. м³/рік) та міського водогону (в обсязі 0,192 тис. м³/рік); водовідведення в обсязі 50,146 тис. м³/рік здійснюється в селищну каналізаційну мережу. Термін дії дозволу на спеціальне водокористування до 16.08.2021;
- Комунальне підприємство «Комунальник-М» (вул. Леніна, 169, смт Маньківка, код ЄДРПОУ 34089741) – водоспоживання здійснюється з 8-ми свердловин в обсязі 204,733 тис. м³/рік; водовідведення в обсязі 204,733 тис. м³/рік здійснюється по каналізаційним трубопроводах на відстійники-септики з подальшим скидом на поля фільтрації. Термін дії дозволу на спеціальне водокористування до 23.05.2022.

Спостереження за станом водних об'єктів здійснює Черкаське обласне управління водних ресурсів.

На час складання проекту в селищі діє централізована система водопостачання на господарсько-побутові потреби. Комунальне підприємство «Комунальник» експлуатує 8 артезіанських свердловин, що розташовані на території селища. Річні обсяги водопостачання складають 204,7 тис.м³.

Населення, що не забезпечене водопостачанням від централізованої системи, користується шахтними колодзями, які розташовуються переважно на присадибних ділянках.

Окремо існують локальні системи водопостачання промислових підприємств. Джерелами водопостачання локальних систем є 4 артезіанські свердловини і 2 шахтні колодязі. Річні обсяги водопостачання промислових підприємств складають 129,7 тис.м³. Сумарний обсяг водопостачання складає 334,4 тис. м³.

В селищі не вирішено у повній мірі питання протипожежного та технічного водопостачання.

На час складання проекту на території селища діє централізована система господарсько-побутового каналізування. Річні обсяги водовідведення комунальним підприємством «Комунальник» складають 204,7 тис.м³. Річні обсяги водовідведення промисловими підприємствами складають 115,1 тис.м³. Сумарний обсяг водовідведення складає 319,8 тис. м³.

Стічні води каналізаційними трубопроводами подаються на очищення на каналізаційні очисні споруди, що знаходяться за межами селища. Очищення стічної води відбувається у відстійниках-септиках з подальшим скиданням на поля фільтрації. Населення садибної забудови, не охоплене централізованим каналізуванням, користується дворовими вбиральнями з водонепроникними вигребами.

В селі відсутнє централізоване відведення та очищення дощових та снігових вод.

Ґрунти

Із загальної площі Черкаської області (2 091,6 тис. га) сільськогосподарські землі складають 1 486,88 тис. га, в тому числі сільськогосподарські угіддя 1 451,0 тис. га, з них: рілля – 1 272,0 тис. га, перелоги – 8,5 тис. га, багаторічні насадження – 27,3 тис. га, сіножаті та пасовища – 143,2 тис. га.

Землі лісогосподарського призначення займають 338,6 тис. га, з них: полезахисні смуги та інші захисні насадження – 28,77 тис. га. З усіх лісів та лісовкритих площ виконують захисну функцію 318,3 тис. га, для виробництва деревини – 7,89 тис. га, для відпочинку – 1,13 тис. га (у порівнянні з минулим роком не змінилася). Площа земель житлової та громадської забудови області складає 84,4 тис. га, в тому числі транспорту та зв'язку – 17,52 тис. га, технічної інфраструктури – 3,18 тис. га, земель, які використовуються для відпочинку – 34,58 тис. га, іншого використання – 8,22 тис. га (у порівнянні з минулим роком не змінилася). В області нараховується 15,4 тис. га відкритих земель без рослинного покриву або з незначним рослинним покривом, з них: кам'яністі місця – 0,45 тис. га, піски (включаючи пляжі) – 4,54 тис. га, яри – 5,57 тис. га, інші – 4,84 тис. га. Під водою знаходиться 135,78 тис. га, у тому числі під штучними водотоками – 2,46 тис. га, річками, струмками – 3,83 тис. га, озерами, замкнутими водоймами, ставками – 18,55 тис. га, штучними водосховищами – 110,95 тис. га. Відкриті заболочені землі становлять 30,45 тис.га.

Ґрунти Черкаської області вважаються найбільш продуктивними в Україні, однак за деякими агрохімічними параметрами вони поступаються ґрунтам східних і південних областей. Порівняно менший вміст елементів живлення гумусу та підвищена кислотність компенсуються більш сприятливими кліматичними умовами, особливо в період вегетації сільськогосподарських культур.

У ґрунтовому покриві області переважають чорноземи типові та чорноземи сильно реградовані, які займають 53,7%. Темно-сірі опідзолені і реградовані ґрунти та чорноземи опідзолені і слабо реградовані займають 28,9%, а світло-сірі і сірі опідзолені ґрунти – 7,3%.

Внаслідок нераціонального використання ґрунтів відбувається збіднення їх природної родючості, що призводить до погіршення якісного стану ґрунтів. Основні втрати родючості ґрунтів пов'язані з високим ступенем розораності земель і посиленням ерозійних процесів; порушенням структури сівозміни; зростанням дефіциту балансу елементів живлення і органічної речовини, а тому і збідненням їх запасів у ґрунті; послабленням мікробіологічної активності ґрунту; наявністю площ кислих ґрунтів; зростанням щільності ґрунту та падінням його водоутримуючої здатності; повільним впровадженням сучасних ґрунтозахисних технологій обробітку.

За механічним складом ґрунтовий покрив області практично в рівній мірі розподілений на легкосуглинкові, середньосуглинкові та важкосуглинкові ґрунти. Перших більше на Лівобережжі та в Подніпров'ї. Центр області зайнятий середньосуглинковими ґрунтами, а західні райони – важкосуглинковими. Супіщані ґрунти найбільшим масивом знаходяться в Черкаському районі (Мошенська зона) та на терасах річок Тясмин, Гірський і Гнилий Тікич. Механічний склад у значній мірі визначає вміст обмінного калію в ґрунтах та їх фізико-хімічні характеристики.

Рівень родючості ґрунтів оцінюється, перш за все, за вмістом органічної речовини. Чим більше гумусу в ґрунті, тим він багатший на основні елементи живлення, адже в ньому сконцентровано 92 – 98% азоту, 60% фосфору, 80% сірки та значна кількість інших макро- і мікроелементів.

Однією з основних причин спаду родючості, являється наявність в області великої кількості кислих ґрунтів. Кислі ґрунти ($\text{pH} < 5,5$) займають площу 223,46 тис. га або 20,9%. Середній агрохімічний бонітет ріллі по області складає 55,3 бали. Найвищий бонітет ґрунтів мають господарства таких районів як: Христинівський – 64,3, Монастирищенський – 61,1, Маньківський – 62,0 та Жашківський – 63,0 бали. Найнижче оцінені сильно еродовані ґрунти таких районів: Чигиринського – 42,8, Канівського – 44,6 та Смілянського – 49,7 бали.

Табл. 5 Якість ґрунтів сільськогосподарського призначення в межах Маньківського району

	Маньківський район
Вміст гумусу, %	2,88
Середньозважений вміст азоту, мг/кг	119,9
Вміст фосфору, мг/кг	153,0
Вміст калію, мг/кг	108,0
% кислих ґрунтів ($\text{pH}_{\text{KCl}} 4.0- 5.5$)	22,8
Еколого агрохімічна оцінка, бал	62,0

Таблиця 6 Характеристика ґрунтів за вмістом гумусу, азоту, фосфору та калію за результатами агрохімічної паспортизації (раз на 5 років)* Характеристика ґрунтів за вмістом гумусу

Площа ґрунтів, %						Середньозважений показник, %
дуже низький < 1,1	низький 1,1-2,0	середній 2,1-3,0	підвищений 3,1-4,0	високий 4,1-5,0	дуже високий > 5,0	
0,01	3,2	21,3	55,9	9,8	0,8	3,24

Характеристика ґрунтів за вмістом азоту, що легко гідролізується

Площа ґрунтів, %				Середньозважений показник, мг/кг ґрунту (Корнфілд)
дуже низький < 100	низький 101,0-150,0	середній 151,0-200,0	підвищений > 200	
44,9	53,6	0,8	1,0	116,3

Характеристика ґрунтів за вмістом азоту за нітрифікаційною здатністю

Площа ґрунтів, %						Середньозважений показник, мг/кг ґрунту
дуже низький < 5	низький 5-8	середній 9-15	підвищений 16-30	високий 31-60	дуже високий > 60	
-	-	-	-	-	-	-

Характеристика ґрунтів за вмістом рухомих сполук фосфору

Площа ґрунтів, %						Середньозважений показник, мг/кг ґрунту (Чиріков)
дуже низький < 20	низький 21-50	середній 51-100	підвищений 101-150	високий 151-200	дуже високий > 200	
0	1,0	17,2	43,2	23,2	15,4	147,4

Характеристика ґрунтів за вмістом рухомих сполук калію

Площа ґрунтів, %						Середньозважений показник, мг/кг ґрунту (Чиріков)
дуже низький ≤ 20	низький 21-40	середній 41-80	підвищений 81-120	високий 121-180	дуже високий > 180	
0	0	13,0	60,5	20,5	6,0	113,4

Інформація надана Черкаською філією ДУ "Держґрунтохорони"

Нераціональне використання земель призводить до інтенсивних деструкційних та деградаційних процесів, що ставить під загрозу збереження ґрунтів. В області нараховується 361,8 тис. га деградованих та 108,8 тис. га малопродуктивних земель. В 2017 році на території Черкаської області консервації земель не проводили. Потребують консервації 139,2 тис. га деградованих та малопродуктивних земель. Інформація щодо наявності деградованих і малопродуктивних земель та їх консервація у 2017 році представлена в таблиці 7.

Таблиця 7 Наявність деградованих і малопродуктивних земель та їх консервація у 2017 р.

Види земель	Разом на початок року, тис .га	Проведено консервацію, тис. га	Потребують консервації, тис. га
Деградовані землі	361,8	-	95,8
Малопродуктивні землі	108,8	-	43,4

За інформацією Головного управління Держгеокадастру у Черкаській області

Інформація щодо поширеності деградаційних процесів представлена в таблиці 8.

Таблиця 8 Поширеність деградаційних процесів

Види деградованих земель	За роками			
	2016 рік		2017 рік	
	Площа земель, підданих впливу, тис. га	% від загальної площі регіону	Площа земель, підданих впливу, тис. га	% від загальної площі регіону
<i>Дефляційно небезпечні землі (с/г угіддя)</i>	-	-	-	-
Землі (с/г угіддя), піддані водній ерозії	22,36	1,07	22,36	1,07
Землі (с/г угіддя), піддані сумісній дії водної та вітрової ерозії	61,82	2,96	61,82	2,96
Землі (с/г угіддя) з кислими ґрунтами	0,58	0,03	0,58	0,03
Землі (с/г угіддя) із засоленими ґрунтами	-	-	-	-
Землі (с/г угіддя) із солонцюватими ґрунтами	0,43	0,02	0,43	0,02
Землі (с/г угіддя) із солонцевими комплексами	-	-	-	-
Землі (с/г угіддя) осолоділі	0,04	0,00	0,04	0,00
Землі (с/г угіддя) перезволожені	2,81	0,13	2,81	0,13
Землі (с/г угіддя) заболочені	2,61	0,12	2,61	0,12
Землі (с/г угіддя) кам'яністі	-	-	-	-
Землі, що піддані зсувам	-	-	-	-
Землі над породами, що здатні до карстування, у тому числі під од. карстопроявів	-	-	-	-
Забруднені землі (с/г угіддя), які не використовуються у с/г виробництві	-	-	-	-
Землі, що перебувають у стані консервації	1,74	0,08	1,74	0,08
Підтоплені землі	-	-	-	-
Порушені землі	0,51	0,02	0,51	0,02

Інформація надана Головним управлінням Держгеокадастру у Черкаській області.

Сучасний стан використання земельних ресурсів області не відповідає вимогам раціонального природокористування. Порушено екологічно допустиме співвідношення площ ріллі, природних кормових угідь, що негативно впливає на стійкість агроландшафту. Сільськогосподарська освоєність земель перевищує екологічно допустиму, і протягом років залишилась майже незмінною. Так, у складі сільськогосподарських угідь області зосереджено 520,7 тис. га або 40 % особливо цінних земель, в тому числі рілля –514,6 тис. га (43,8 %) від обслідуваної площі. Нераціональна система землекористування призвела до тяжких екологічних наслідків, а саме: наявності таких проявів деградації земель як ерозія, техногенне забруднення, вторинне осолонцювання, підтоплення та зсуви ґрунтів. Високий рівень розораності угідь, в тому числі на схилах, значне розширення посівів просапних культур та практично повне припинення виконання комплексу робіт по захисту ґрунтів, порушення системи обробітку ґрунту приводить до погіршення стану земель.

Зважаючи на це і враховуючи кліматичні особливості (часті відлиги, різка зміна температури під час весняного сніготанення, весняні суховії, зливовий характер опадів в талий період), а також знищення лісової та трав'янистої рослинності на крутосхилах,

неправильне розміщення доріг та інших лінійних об'єктів на місцевості зумовлюють інтенсивному розвитку ерозійних процесів. Водна ерозія ґрунтів проявляється в усіх районах області на схилах, що перевищують ухил 0,5 градуса. Збереження на сьогодні високого рівня розораності угідь, в тому числі на схилах, при значному розширенні площі просапних культур та практично повного припинення виконання комплексу робіт по захисту ґрунтів призводить до розвитку небувалих ерозійних і деградаційно-руйнівних процесів, що створює загрозу економічній безпеці області. Правобережна частина території має загальний ухил поверхні із заходу на схід. В цьому напрямку змінюється і характер рельєфу місцевості. Для західної частини Правобережжя області характерним є широкохвилястий тип рельєфу, де міжбалкові вододіли широкі і високі, схили добре виражені, пологі. Площа вододільних плато більша за площу схилів. Ерозійні процеси виражені. Еродованість сільськогосподарських угідь складає 24,7 – 40,3%, модуль змиву коливається від 5 – 7 тонн з одного гектара на рік (Жашківсько-Тальнівська зона) до 30 тонн з одного гектара на рік (Звенигородсько - Шполянська зона). Найбільш складний рельєф території області в частині, що примикає до Дніпра. Тут він переходить до вузькохвилястого. Це частина Канівського, Корсунь-Шевченківського, Городищенського, Смілянського, Чигиринського районів, які характеризуються густою розчленованістю балками і ярами в різних напрямках. Площа вододілів менша за площу схилів. Ерозія розвинена найбільш сильно. Еродованість сільськогосподарських угідь сягає 45,1%, фактичний модуль змиву - до 64 тонн з одного гектара на рік. Для оптимізації площі ріллі загальну площу землі в інтенсивному обробітку до 2020 року в Черкаській області слід зменшити на 217 тис. га (або 17 %) і трансформувати їх переважно в природні кормові угіддя та під заліснення. Вилученню з інтенсивного обробітку і переведенню в інші категорії угідь підлягають рілля на схилах 30 і більше, малопродуктивні землі (піщані ґрунти), розорані землі гідрографічної мережі. В результаті використання важкої техніки відбувається ущільнення ґрунту, розвиваються ерозійні процеси, надмірне використання добрив призводить до засолення ґрунтів, разом з тим з року в рік родючість зменшується, однією з причин чого є виніс з полів родючого шару ґрунту. На даний час великий відсоток земель являються розораними і знаходяться в 129 постійній експлуатації. Одним з результатів антропогенного впливу на земельні ресурси та ґрунти є виникнення зсувів. Зсуви, за якими здійснюється моніторинг, розташовані в західній частині області, на території Маньківського (сmt. Маньківка, сmt. Буки, села Русалівка, Кислин, Березівка), Жашківського (села Вороне, Нова Гребля, Охматів, Хижня), Монастирищенського (сmt. Монастирище) районів. Певну небезпеку представляють також окремі зсуви в Корсунь-Шевченківському (вище Корсунь-Шевченківського машинобудівного заводу), Лисянському (с. Бужанка) та Чигиринському (північна частина с. Головкивка) районах. Останніми роками в зв'язку з фактичним знищенням системи боротьби та запобігання розвитку ерозійних процесів значно посилились процеси яроутворення. Довжина берегової лінії водосховища в межах Черкаської області складає 543,7 км. Береги, що піддаються розмиву (абразійні та ерозійні) мають загальну довжину 122,7 км. На кінець 2017 року в області загальна площа порушених земель складала 3,4798 тис. га, відпрацьованих 1,957 тис. га.

Маньківщина – це аграрний край. Агропромисловий комплекс є потужною галуззю, завдяки якому вирішуються питання продовольчої безпеки району, зайнятості населення, соціального розвитку села. Важливим елементом розвитку економіки району є розширення діяльності селянських (фермерських) господарств, які є важливою частиною ринкового шляху розвитку українського сільського господарства.

У галузі сільського господарства району здійснюють діяльність 148 підприємств та організацій: 14 – товариств з обмеженою відповідальністю; 5 – приватних підприємств; 125 – фермерських господарств; 3 – підсобні державні підприємства; 1 – підсобне недержавне підприємство.

У обробітку сільськогосподарських підприємств, фермерів та одноосібників знаходиться близько 63 тис. га сільськогосподарських угідь, з яких рілля складає 57559 га.

Стан фауни, флори, біорізноманіття

Черкаська область розташована на східноєвропейській рівнині, в басейні середньої течії Дніпра. За фізико-географічними, кліматичними і ґрунтовими ознаками територія області належить до лісостепової природно-кліматичної зони і відноситься до малолісних регіонів України. Рельєф області – горбиста, пересічена ярами та балками, рівнина. Для Черкаської області характерне поєднання флори лісової та степової зони, тому сформувалася ценотично багата природна рослинність, яка представлена лісовим, чагарниковим, степовим, лучним, болотним, водним, петрофітним, псамофітним типами рослинності. Лісова рослинність представлена сосновими та дубово-сосновими, дубово-грабовими деревостанами; трав'яниста рослинність – це придніпровські та середньодніпровські лучні степи та остепненні луки, рослинність заплави – дніпровські лісостепові лучні степи, справжні торф'янисті остепнені та засолені луки; болотна рослинність – лісостепові осокові, гіпново-осокові, злаково-осокові, очеретяно-осокові, трав'яні і трав'яно-гіпнові угруповання. Лісові біоценози території області поширені вкрай нерівномірно. Значно залісненою є центральна частина області (до 23 %), в якій репрезентовані великі за площею лісові масиви. На заході регіону лісистість коливається від 3 до 7 %. На лівобережжі лісові комплекси поширені дрібними острівцями, залісненість складає близько 8 %. На перших надзаплавних піщаних терасах Дніпра та деяких його приток (Рось, Тясмин, Сула) розвинені двоярусні сосново-дубові деревостани, а на найвищих елементах рельєфу – соснові ліси, зрідка невеличкими масивами трапляються грабово-дубово-соснові ліси.

Степова рослинність, яка займала деякі вододільні ділянки й південні схили високих терас, майже не збереглася. Вона представлена фрагментами на змитих ґрунтах крутих схилів річкових долин, стародавніх балок, вздовж шляхів, на окраїнах боліт і лісів. Зрідка трапляються остепнені луки, у деяких районах поширені справжні луки. Лучна рослинність представлена злаково-різнотравними та вологотрав'яними екосистемами, які збереглися у заплавах річок Дніпра, Тясмину, Сули, Росі. Болотна рослинність репрезентована болототрав'яно-осоковокомишовими та чорновільхо-хвилясто-низинними екосистемами. Еталоном болотної рослинності є Ірдинська заплава – лучна тераса старого русла Дніпра.

З метою збереження рослинних угруповань в області проводиться систематична робота щодо виявлення місць перебування та зростання рідкісних видів рослин та створення на територіях, де вони зростають заповідних об'єктів для їх збереження та відтворення. За даними Державної екологічної інспекції у Черкаській області з метою посилення заходів державного нагляду (контролю) щодо збереження ранньоквітучих об'єктів рослинного світу створено рейдові групи у складі державних інспекторів з охорони навколишнього природного середовища Черкаської області та громадських інспекторів з охорони довкілля Черкаської області. За результатами проведення оперативних рейдових заходів здійснено 15 перевірок, складено 11 протоколів про адмінправопорушення, 6 осіб притягнуто до адміністративної відповідальності, 5 матеріалів передано до судових органів. Сума накладених штрафів складає 0,306 тис. грн, з яких стягнуто 0,255 тис. грн (83% від суми накладених).

Ліси Черкащини за своїм екологічним і соціально-економічним значенням та місцезнаходженням виконують переважно захисні, кліматорегулюючі, водоохоронні, санітарно-гігієнічні та оздоровчі функції і мають обмежене експлуатаційне значення. Вони відіграють значну роль у розвитку регіональної економіки, покращенні навколишнього природного середовища.

Черкаська область, маючи площу 20,9 тис. га, належить до малолісних регіонів України: загальна площа лісового фонду області – 338,6 тис. га, в тому числі вкритих лісом – 322,4 тис. га, тобто лісистість становить 15,4 %, при оптимальній лісистості – 16%.

Сучасний стан та поширення лісів на території Черкаської області – це, в першу чергу, результат людської діяльності. Лісові насадження Черкаської області переважно створені штучно (понад 70%). Середній вік лісів – 62 роки. Ліси на території області розташовані нерівномірно. Найбільше розповсюдження вони отримали в Черкаському (37,8%), Канівському (31,9%), Смілянському (25,8%), Чигиринському (23,2%), Корсунь-Шевченківському (21,6%) і Городищенському (19,1%) адміністративних районах. Найменший відсоток лісистості в Жашківському (2,5%), Драбівському (2,7%), Чернобаївському (4,8%), Христинівському (6,5%) районах. В лісах області переважають свіжі грабові діброви і судіброви. Відносно вузьку смугу вздовж правого берега Дніпра, включаючи Черкаський бір, займає лісотипологічний район свіжих грабово-соснових судібров, де, крім основного типу лісу, зустрічаються дубово-соснові субори, грабові діброви, сирі чорновільхові сугрудки. Особливої привабливості і своєрідності території Черкаської області надають типові лісостепові ландшафти – чергування відкритих просторів із залісненими ділянками. Ліси Черкащини сформовані більше, ніж десятьма видами головних та супутніх лісоутворюючих порід, серед яких домінують дуб, сосна, акація, ясен, граб, вільха. Частка твердолистяних насаджень – 64,3%, хвойних – 28,8%, м'яколистяних – 6,3%.

Рис. 5. Розподіл площі лісів за переважаючими деревними породами

Користувачами лісового фонду Черкаської області є державні підприємства Державного агентства лісових ресурсів України (81,6%); комунальні лісгосподарські підприємства, які підпорядковані районним радам; Військове лісництво Міністерства оборони України. Більше 30 тис. га лісів знаходяться на землях запасу.

Питома вага вкритих лісовою рослинністю земель по області становить 95,2% від загальної площі земель лісгосподарського призначення.

По Черкаському обласному управлінню лісового та мисливського господарства цей показник становить 91,5%, а лісових культур – 64% від покритої лісом площі. Середній річний приріст на 1 га покритих лісом земель складає 4 м³, запас деревини на 1 га вкритої лісом площі – 250 м³.

Середній розмір лісокористування з 1 га становить 2,7 м³ деревини (67,5% річного приросту).

Ліси державних підприємств обласного управління розподілені залежно від виконуваних ними функцій на наступні категорії:

- 1) ліси природоохоронного, наукового, історико-культурного призначення – 15,9 тис. га;
- 2) рекреаційно-оздоровчі ліси – 73,2 тис. га;
- 3) захисні ліси – 111,1 тис. га;
- 4) експлуатаційні ліси – 79,1 тис. га

Важливою формою охорони рослинного світу є охорона рідкісних і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів рослин та типових природних рослинних угруповань. Відповідно до Закону "Про рослинний світ" рідкісні і такі, що перебувають під загрозою зникнення, види рослин, які зростають у природних умовах на території України підлягають особливій 73 охороні і заносяться до Червоної книги України та міжнародних червоних списків. В Черкаській області нараховується 334 види судинних рослин (17% флори області), що знаходяться під загрозою зникнення. Серед них 89 видів занесених до Червоної книги України, 14 включені в додаток I Бернської Конвенції, 7 охороняються в Європі – Європейський Червоний список, 3 – у всесвітньому масштабі.

Загальна площа зелених насаджень в населених пунктах області у 2017 році становила 8988,5 га. Площа зелених насаджень загального користування – 5885,5 га. Площа загального користування охоплених доглядом – 3121,1 тис. га. В області розроблена та діє "Програма розвитку та збереження зелених насаджень у населених пунктах області на 2013-2017 роки", затверджена рішенням обласної ради від 22.03.2013 № 21-6/VI. На виконання заходів Програми в 2017 році передбачалось 14 051,3 тис. грн, з них: за рахунок природоохоронного фонду – 5 862,2 тис. грн, за рахунок місцевого бюджету – 7 258,4 тис. грн, за рахунок інших коштів – 1 930,7 тис. грн. За інформацією районних державних адміністрації та виконавчих комітетів міських рад обласного значення профінансовано заходи Програми на загальну суму 11 490,17 тис. грн, що становить 82 % від запланованих коштів: з них за рахунок природоохоронного фонду – 5 483,27 тис. грн. (94 %), за рахунок місцевого бюджету – 5 849,80 тис. грн (81 %), за рахунок інших коштів – 157,1 тис. грн (8 %).

Тваринний світ є одним з компонентів навколишнього природного середовища, національним багатством України, джерелом духовного та естетичного збагачення і виховання людей, об'єктом наукових досліджень, а також важливою базою для одержання промислової і лікарської сировини, харчових продуктів та інших матеріальних цінностей.

Відносини у галузі охорони, використання і відтворення тваринного світу регулюються Конституцією України, Законами України "Про тваринний світ", "Про охорону навколишнього природного середовища", "Про мисливське господарство та полювання" та іншими нормативно-правовими актами.

Геопросторове положення Черкаської області в лісостеповій зоні зумовлює розмаїття видового складу широколистянолісових, північностепових, поширення наявних акліматизованих і синантропних видів. Це підтверджується наявністю на території Черкащини хребетних тварин 410-420 видів, з яких 66 видів ссавців, близько 280 видів птахів, 9 видів плазунів, 11 видів земноводних, 51 видів риб, 57 видів моллюсків.

У залежності від місця проживання утворюються різноманітні фауністичні комплекси, лісо-лучний, лісостеповий, деревно-чагарниковий, прибережноводний, синантропний.

Тваринний світ широколистянолісових ландшафтних комплексів відзначається великою різноманітністю ссавців і птахів. Так, у лісових хащах водяться ссавці: лось європейський, козуля європейська, кабан дикий, білка звичайна, сося лісова, з хижих – вовк сірий, кіт лісовий, борсук європейський, лисиця руда, куниця лісова та ін. В орнітофауні помітні одуд, зяблик, іволга, дрізд співочий, сойка, горлиця, дятел строкатий, жайворонок лісовий, з хижих – яструб великий, яструб малий, сова сіра, сова вухата, орел-

карлик, орлан-білохвіст та ін. Із плазунів водяться мідянка, гадюки Нікольського, звичайна.

Тваринний світ аквальних та субаквальних (річкові, болотні ландшафти, водосховища, ставки) ландшафтних комплексів репрезентований в основному малакофауністичними, гепертофауністичними, іхтіофауністичними та орнітофауністичними комплексами. Типовими представники малакофауни є перлівниця звичайна, живородка, калюжниця річкова, ставковик звичайний, слимак виноградний. Земноводних репрезентують жаба озерна, жаба ставкова, ропуха сіра, часничниця звичайна та ін. Для плазунів характерні вуж водяний, вуж звичайний, черепаха болотяна. В річках, озерах, ставках, водосховищах водяться щука звичайна, краснопірка звичайна, лин звичайний, лящ звичайний, карась сріблястий, сом європейський, судак звичайний та ін. Наявні риби нових видівуселенців: білий амур східноазіатський, пічкур світлоплавцевий дніпровський, товстолоб, короп та ін. До великої групи птахів, що гніздиться в болотах, навологих луках або на мілководних узбережжях водойм належать: гомілкові бродні птахи (чапля сіра, чепурна велика, лелека білий, журавель сірий); болотні птахи (деркач, погонич, плиска жовтоголова); кулики мілководдя (уліт великий, коловодник звичайний, ходуличник). Птахів водойм поділяють на кілька груп: нирці (гагара червоновола, норець великий); повітряно-водяні птахи (крячок білощокий, мартин звичайний); наземно-водяні птахи (лебідь-шипун, лебідь-кликун, крижень, шилохвіст).

Серед птахів водойм є і хижаки – лунь болотяний, шуліка чорний, скопа та ін. Тваринний світ степових, сільськогосподарських ландшафтних комплексів представлений із ссавців гризунами (ховрах малий, сліпак подільський, миша польова, хом'як сірий, мишівка степова, полівка сіра), а також хижі ссавці – тхори степові. Полюють на них хижі птахи: лунь польовий, зимняк. До птахів полів відносяться також сорокопуд сірий, коноплянка, горобець польовий, бджолоїдка, боривітер степовий, кібчик. Серед плазунів водиться мідянка, гадюка степова.

Найчисленнішу групу представляють ентомофауністичні комплекси, що населяють усі ландшафтні комплекси Черкаської області. Серед них метелики, жуки, бабки, перетинчастокрилі та інші.

В області акліматизовані ссавці чотирьох видів: олень плямистий, ондатра звичайна, собака єнотовидний, кролик дикий. На території області поширені тварини 105 раритетних видів (круглі черви (Nemathelminthes) – 1 вид, кільчасті черви (Annelida) – 1, ракоподібні (Crustacea) – 2, багатоніжки (Myriapoda) – 1, комахи (Insecta) – 49, моллюски (Mollusca) – 1, круглороті (Cyclostomata) – 1, риби (Pisces) – 4, плазунів (Reptilia) – 4, птахів (Aves) – 18, ссавців (Mammalia) – 25), які занесені до Червоної книги України.

За даними Державної екологічної інспекції у Черкаській області за звітний період у галузі екологічного контролю за охороною, використанням і відтворенням тваринного світу проведено 64 перевірки дотримання вимог природоохоронного законодавства. По виявленим порушенням складено 51 протокол, з яких 2 передано для розгляду у судові органи. Притягнуто до адміністративної відповідальності 49 посадових осіб та громадян. Накладено штрафів на суму 8,449 тис.грн, стягнуто штрафів на суму 6,579 тис. грн (78% від суми накладених). Основні порушення вимог природоохоронного законодавства, виявлені в ході проведених заходів державного нагляду (контролю): - порушення правил полювання – 38; - порушення правил здійснення інших видів спеціального використання об'єктів тваринного світу – 1; - порушення порядку придбання чи збуту об'єктів тваринного або рослинного світу, правил утримання диких тварин у неволі або в напіввільних умовах – 1; - невиконання вимог законних розпоряджень і приписів – 11. З метою посилення заходів державного нагляду (контролю) за станом охорони, використання і відтворення біоресурсів під час заборони на лов водних живих біоресурсів в весняно-літній нерестовий період 2017 року розроблено спільний план комплексних організаційно-практичних заходів з Національною поліцією в Черкаській області та природоохоронних органів області, створено оперативні рейдові групи у складі державних

інспекторів з охорони навколишнього природного середовища Черкаської області та громадських інспекторів з охорони довкілля Черкаської області.

За результатами проведення оперативних рейдових заходів здійснено 47 перевірок складено 35 протоколів про адмінправопорушення, 12 осіб притягнуто до адміністративної відповідальності, 23 справи направлено до суду. Сума накладених штрафів складає 1,292 тис. грн. Розраховані збитки, завдані рибному господарству внаслідок порушення природоохоронного законодавства на загальну суму 9,514 тис. грн. До правоохоронних органів Державною екологічною інспекцією у Черкаській області направлено 3 матеріали з ознаками кримінального правопорушення. Вилучено та передано до рибоприймального пункту 676,5 кг незаконно добутих водних живих ресурсів, кошти за які перераховано до державного бюджету, а також 116 знарядь лову.

Тваринний світ становить один з найбільш вразливих об'єктів природи, бо впливати на його стан можна як безпосередньо (на самих тварин), так і через вплив на середовище його перебування. Відповідно заходи щодо його охорони можна умовно поділити на дві великі групи: спрямовані на охорону самих тварин та ті, які забезпечують охорону середовища їх перебування, умов відтворення та шляхів міграції тварин.

Найбільш ефективним заходом є створення заповідників, інших територій, правовий режим яких визначає Закон України "Про природнозаповідний фонд". Тваринний світ на таких територіях може охоронятись як у комплексі з іншими природними ресурсами (наприклад, у заповідниках, національних природних парках), так і в спеціально створених з метою охорони тваринного світу об'єктах (загальнозоологічні, орнітологічні, ентомологічні, іхітіологічні заказники, зоологічні пам'ятки природи, зоологічні парки тощо).

Із 540 територій та об'єктів природно-заповідного фонду області, з метою збереження та відтворення природних рослинних ресурсів створено 88 об'єктів природно-заповідного фонду загальною площею близько 42000га, до складу яких входить: Канівський природний заповідник, два національні природні парки "Білоозерський та "Нижньосульський", регіональний ландшафтний парк "Трахтемирів", 5 орнітологічних, 12 ентомологічних, 10 загальнозоологічних та 1 іхітіологічний заказник, 3 зоологічні пам'ятки природи, 52 заповідних урочища, 1 зоологічний парк.

За наявною в Управлінні інформацією в адміністративних межах Маньківської селищної ради Черкаської області обліковується 8 об'єктів природно-заповідного фонду місцевого значення, зобов'язання щодо забезпечення охорони та збереження територій яких покладено на Маньківську селищну раду.

Таблиця 9

№	Назва об'єкта ПЗФ	Стан перенесення меж в натуру	Площа, га	Адміністративне розміщення та місцезнаходження об'єкта ПЗФ	Назва підприємства, організації у віданні якого знаходиться об'єкт ПЗФ	Постанова, рішення, згідно з якими створено об'єкт ПЗФ, змінено його площу, категорію	Категорія заповідності
1	Кинашівський		10,4	с/мт Маньківка	Маньківська селищна рада	Ріш.ОБК від 28.11.79 №597 Ріш ОБК від 21.11.84 р. № 354	Гідрологічний заказник
2	Курбатівський		18,2	с/мт Маньківка	Маньківська селищна рада	Ріш ОБК від 21.11.84 р.	Гідрологічний

						№ 354	заказник
3	Свячене	2	2	сmt Маньківка	Маньківська селищна рада	Ріш. Обл. Ради від 21.12.07 №14-19V	Гідрологіч ний заказник
4	Стрілецьки й	-	2	сmt Маньківка , ур. “Стрілище”, 4 км в бік с. Кишенці	Маньківська селищна рада	Ріш ОБК від 14.04.83 р. № 205 Ріш ОБК від 21.11.84 р. № 354	Ентомолог ічний заказник
5	Троянове	30,5	30,5	сmt Маньківка	Маньківська селищна рада	Ріш. Обл. Ради від 21.12.07 №14-19V	Ботанічни й заказник
6	Монькове		48	В адмінмежах Маньківської селищної ради Маньківськог о району	Маньківська селищна рада	Ріш. Обл. Ради від 07.08.08 №20-16V	Ботанічни й заказник
7	Трушове	27,2	27,2	В адмінмежах Маньківської селищної ради Маньківськог о району	Маньківська селищна рада	Ріш. Обл. Ради від 07.08.08 №20-16V	Ботанічни й заказник
8	Ставок	27,9	27	сmt Маньківка	Маньківська селищна рада	Ріш ОБК від 27.06.72 р. № 367 Ріш ОБК від 21.11.84 р. № 354	Гідрологіч на пам’ятка природи

Кліматичні фактори

Клімат області помірно континентальний. Зима м’яка, з частими відлигами. Літо тепле, в окремі роки спекотне, західні вітри приносять опади. За даними спостережень метеостанції Черкаси середня річна температура повітря становить 7,7°C, середня температура найтеплішого місяця (липня) +19,8°C, найхолоднішого місяця (січня) -5,9°C. В холодні зими температура повітря інколи може знижуватись до -35,3°C, а в спекотні літні дні іноді може сягати +37,4°C. Впродовж року в області переважають вітри північно-західного напрямку. В холодні місяці переважають вітри східного та південнозахідного напрямку, з червня по жовтень – північного, північнозахідного. Середня річна швидкість вітру дорівнює 3,9 м/с. Найбільша швидкість вітру спостерігається в зимові місяці і на початку весни, найменша – влітку та на початку осені. Впродовж року переважають штилі і вітри швидкістю до 5 м/с (73% всіх випадків). Середня річна кількість опадів становить більше 500 мм. В середньому за рік спостерігається 140 – 155 днів з опадами не менше 0,1 мм води. За даними метеостанцій Черкаської області в середньому за рік спостерігається від 35 до 70 днів з туманом. В зимові місяці до 5 – 11 днів з туманом, в літні – туман спостерігається не кожен рік.

Житлово-комунальне господарство

За останні роки в житлово-комунальному господарстві як України, так і Черкаської області накопичилося багато проблем, які потребують негайного вирішення. А саме: високий рівень зношення виробничих фондів на підприємствах житлово-комунального господарства, недосконала система використання первинних ресурсів, висока енергоємність та низька ефективність комунальних систем призводять до значної втрати води і теплової енергії, незадовільної якості житлово-комунальних послуг, що надаються населенню. Така ситуація вимагає формування політики розвитку і модернізації житловокомунального господарства та системи її фінансового забезпечення. Якщо не вжити своєчасних заходів щодо їх вирішення, можливе погіршення стану житлового фонду та основних фондів підприємств, збільшення витрат енергоносіїв, кількості аварійних випадків в інженерних системах, збільшення обсягів капітальних і поточних ремонтів, а також, внаслідок цього, зростання собівартості послуг, подальший спад прибутковості підприємств, зниження якості житловокомунального обслуговування населення, збільшення видатків з місцевих бюджетів. Сучасний стан галузі житлово-комунального господарства області свідчить про системну кризу у ній і вимагає негайних змін.

У Черкаській області послуги з централізованого теплопостачання надають 19 підприємств теплоенергетики. Працює 162 котельні: 130 котельні місцевих рад та 32 відомчі котельні (з них: Мінпромполітики – 3; Мінохорониздоров'я – 12; Міносвіти – 8; Мінекономрозвитку – 9). На котельнях комунальної теплоенергетики області експлуатується 471 котел. 91 відсоток котельні працює на природному газі. Протяжність теплових мереж у двохтрубному обчисленні становить 550,4 км. Зношеність обладнання: вичерпано допустимі терміни експлуатації 30% основного і допоміжного обладнання комунальних підприємств теплопостачання; працюють з терміном експлуатації понад 20 років 38% котлів; потребують заміни або реконструкції 39% котлів; перебувають у ветхому і аварійному стані 17% теплових мереж (96 км); амортизовано 35% мереж. Втрати в магістралях теплових мереж становлять 13%. Загальна зношеність теплових мереж в області становить 70 відсотків. За результатами проведення технічного аудиту підприємств теплоенергетики найбільш зношені теплові мережі у Чорнобаївському, Черкаському, Драбівському районах та у містах Ватутіне і Канів, де зношеність теплових мереж становить 65 – 70 відсотків. Найбільша зношеність котельні у Драбівському, Чорнобаївському та Черкаському районах та місті Каневі (65 – 70%), найбільший термін експлуатації котлів у Кам'янському, Корсунь-Шевченківському та Чорнобаївському районах (35 – 40 років). Заходи щодо скорочення споживання природного газу та використання альтернативних видів палива впроваджуються тільки у містах Сміла та Черкаси (котельні працюють на щепі). В інших населених пунктах зазначені заходи майже не впроваджуються. У м. Черкаси завершено будівництво трьох когенераційних установок, що дозволить виробляти одночасно теплову та електричну енергію. Економія природного газу становитиме 2 030 тис. м³/рік. Також встановлено 109 індивідуальних теплових пунктів, що дозволить економити в середньому до 25 відсотків тепла. На сьогоднішній день проводяться пуско-налагоджувальні роботи. Необхідним є вирішення проблем в комунальній теплоенергетиці, де споживання природного газу слід скоротити майже вдвічі у рівних частках за рахунок переходу на альтернативні види палива та скорочення втрат при транспортуванні. Проблемним залишається обслуговування котельні бюджетної сфери. Важливим є залучення коштів інвесторів з метою здачі в оренду існуючих котельні, проведення їх модернізації, або встановлення блочних

котелень та продажу тепла бюджетним організаціям за узгодженими тарифами. Також у закладах соціально-гуманітарної сфери продовжується використання застарілих котлів, втрати природного газу становлять 30 – 40 відсотків ще на стадії генерації.

Протяжність водопровідних мереж області складає 4 015,8 км, з яких в аварійному стані знаходиться 853 км (21,3%). У 2014 році відбулось зменшення аварійних мереж на 2%. На об'єктах водопровідного господарства експлуатується 528 одиниць насосних агрегатів, з яких 198 одиниць (38%) повністю амортизовані та потребують заміни. Водопостачання в більшості населених пунктів здійснюється з підземних джерел, а в містах Звенигородка, Корсунь–Шевченківський – з відкритих водосховищ, в містах Черкаси, Умань – змішані системи водопостачання.

Якість питної води у 9 населених пунктах області (у містах Золотоноша, Ватутіне, Кам'янка, Городище, Чигирин, Тальне, смт Катеринопіль, Чорнобай, Маньківка) за своїми показниками не відповідає вимогам діючого ДСанПіН 2.2.4-171-10 «Гігієнічні вимоги до води питної, призначеної для споживання людиною». З року в рік продовжуються терміни дії дозволів на її подачу з відхиленням від діючого стандарту, але заходи щодо покращення цього становища не виконуються у зв'язку з великими фінансовими затратами на їх реалізацію. Через відсутність необхідних комплексів очистки питної води, подають воду з відхиленнями від встановлених нормативів 9 комунальних підприємств питного водопостачання (міст Ватутіне, Золотоноша, Кам'янка, Городище, Тальне, Чигирин, смт Чорнобай, Катеринопіль, Маньківка). Нестандартну за хімічними показниками воду в області споживає 140,5 тис. міських жителів. Протяжність каналізаційних мереж області складає 1 166,5 км, з яких в аварійному стані знаходяться 187,1 км (16%). В 2014 році зменшено протяжність аварійних мереж систем водовідведення на 2% внаслідок проведення ремонтних робіт на зазначених мережах. З наявних 294 одиниць насосних агрегатів – 140 одиниць (48%) повністю амортизовані та потребують заміни. Установлена пропускна спроможність очисних споруд за добу по містах і районах складає 397,9 тис. м³/добу.

Господарсько-побутові стічні води у місті Черкаси подаються для очистки на очисні споруди ПАТ «Азот» потужністю 300 тис. м³/добу, а стоки м. Звенигородка – на очисні споруди м. Ватутіне потужністю 6,0 тис. м³/добу. Більшість каналізаційних очисних споруд, насосних станцій та колекторів на даний час не відповідають технічним сучасним вимогам, так як вони побудовані в 60 – 80-х роках. Напірні колектори прокладені в одну нитку, відсутні резервні вводи енергопостачання об'єктів водовідведення. Житлове господарство Загальний житловий фонд області становить 34 077,0 тис. м², у тому числі: міський житловий фонд – 15 899,0 тис. м², сільський – 18 178,0 тис. м². У комунальній власності територіальних громад знаходиться 3 059 житлових будинків (площею 4 579,8 тис. м²), на балансі відомств, житлово-будівельних кооперативів та об'єднань співвласників багато-квартирних будинків – 459 (площею 687,20 тис. м²). До категорії ветхих та аварійних рішеннями місцевих рад віднесено 215 житлових будинків загальною площею 46,8 тис. м². Найбільша їх кількість у місті Черкасах – 53. Не менш гострою на сьогодні є проблема відновлення ліфтового господарства в наявному житловому фонді. В області зареєстровано 538 житлових будинків, обладнаних ліфтами. Кількість пасажирських ліфтів встановлених в житлових будинках становить 2 112, з них не диспетчеризованих – 97 одиниць. Кількість ліфтів, які відпрацювали понаднормові 25 років становить 1 113 ліфтів (51,1% від їх загальної кількості). Кількість непрацюючих ліфтів по області становить 27, в тому числі 24 ліфти

не працюють більше року. Протягом поточного року витрати на технічне обслуговування ліфтів становлять 7 284,5 тис. грн., з них відремонтовано – 358 ліфтів на суму 7 198,1 тис. грн. Витрати на модернізацію ліфтів склали 83,6 тис. грн., проведено ремонт систем диспетчерського контролю за інженерним обладнанням в 2-ох житлових будинках на суму 2,8 тис. грн. На сьогодні в області зареєстровано 463 об'єднань співвласників багатоквартирних будинків (ОСББ), що становить 13% від загальної кількості багатоповерхових будинків (середній показник по Україні – 20,6%). За рівнем створення ОСББ область посідає 10 місце серед областей України. Благоустрій На території області знаходиться 532 місця розміщення побутових відходів загальною площею 614,77 га, з них 21 – міські (селищні) полігони, загальною площею 131,2 га. На 19 комунальних підприємствах області обліковується 74 одиниці сміттєвозів, зношеність яких становить 70 відсотків. Система роздільного збирання відходів запроваджена в шести містах області: Черкаси, Сміла, Канів, Ватутіне, Умань, Золотоноша. Крім того, в області налічується 44 суб'єкти підприємницької діяльності, які здійснюють діяльність, пов'язану із збиранням і заготівлею окремих видів відходів як вторинної сировини відповідно до ліцензій Мінприроди України. Загальна протяжність дорожньої мережі в населених пунктах області становить 13 143,5 км, з них протяжність доріг з твердим покриттям – 8 901,5 км (68% від загальної протяжності). З 281 мостів та шляхопроводів, розташованих у містах та селищах області, 10 одиниць не забезпечують безпеку руху. Щорічне зростання інтенсивності руху транспорту та збільшення вантажоперевезень призводить до більш інтенсивного руйнування дорожнього покриття. Загальна протяжність існуючих мереж вуличного освітлення в області становить 6 209,3 км. Загальна кількість існуючих світлоточок в області становить 20 656 одиниць. Протягом 2013 – 2014 років відновлено 809,2 км ліній та приведено в робочий стан 9 196 світлоточок. Обсяг спрямованих коштів на відновлення вуличного освітлення області становить 17,3 млн. грн.

Поводження з відходами

За даними Головного управління статистики у Черкаській області наявність відходів I-IV класів небезпеки на кінець року в області складає 1979,8 тис. т (за формою статистичної звітності № 1- відходи). Дані про накопичення відходів I-IV класів небезпеки, які зберігаються на території підприємств області станом на 01.01.2018 наведені в табл. 8.2. За даними Головного управління статистики у Черкаській області протягом 2017 року в області утворилось 1295,1 тис. т відходів I – IV класів небезпеки, з них: 1258,6 тис. т від економічної діяльності підприємств і організацій та 36,5 тис. т відходів від домогосподарств. Згідно статистичних даних у 2017 році в області утворилось 299,6 тис. т відходів комунальних (міських) змішаних, у т. ч. сміття з урн, а саме: 63,5 тис. т від економічної діяльності підприємств і домогосподарств та 236,1 тис. т отримано від виробничої сфери, перевізників-збирачів, сфери послуг тощо.

Не менш гостро, ніж у попередні роки, в області стоїть проблема поводження з твердими побутовими відходами. За даними проведеної районними державними адміністраціями та виконавчими комітетами міських рад інвентаризації в області обліковується 477 організованих місць видалення твердих побутових відходів (полігонів ТПВ та сміттєзвалищ). Відповідно до інформації Головного управління Держгеокадастру у Черкаській області лише 181 місце видалення ТПВ (38%) експлуатуються при наявності документів, які посвідчують право власності (користування) земельними ділянками, відведеними під сміттєзвалища та полігони.

За даними обласного реєстру МВВ в області паспортизовано 266 місць видалення твердих побутових відходів (полігонів і сміттєзвалищ).

Для здійснення координації та контролю діяльності у сфері паспортизації МВВ діє обласна комісія з питань затвердження паспортів МВВ, утворена розпорядженням обласної державної адміністрації від 22.09.2014 № 343.

З метою вирішення проблеми поводження з несанкціонованими сміттєзвалищами та безхазяйними відходами діє обласна постійно діюча комісія з питань поводження з безхазяйними відходами, утворена розпорядженням обласної державної адміністрації від 14.10.2014 № 399. Також, у всіх районах та містах обласного підпорядкування створені і функціонують відповідні комісії, зокрема: 20 районних та 6 міських.

Інформація про кількість сміттєзвалищ (полігонів) станом на 01.01.2018 наведена в табл. 10

Згідно даних Департаменту містобудування, архітектури, будівництва та житлово-комунального господарства Черкаської обласної державної адміністрації у 2017 році на 21 міському полігоні (сміттєзвалищі) ТПВ області захоронено 1,11 млн. куб. м (222,422 тис. т) твердих побутових відходів. Найбільшим полігоном для захоронення твердих побутових відходів є полігон ТПВ м. Черкаси, на якому у 2017 році розміщено 0,68 млн. куб. м (137,5 тис. т) твердих побутових відходів, що складає 61 % від загального обсягу захоронених ТПВ в області. На сміттєзвалища та полігони ТПВ вивозяться відходи від житлових будинків, громадських будівель та установ, підприємств торгівлі, громадського харчування тощо. У загальному обсязі побутових відходів міститься: 10,3-26,4 % паперу, 20-40 % харчових відходів, 0,75-3,7 % відходів деревини, 0,2-8 % текстилю, 1-5,8 % металів, 1,1-9 % скла, 0,6-6 % полімерних відходів та інших речовин. Важливим залишається питання потрапляння ресурсоцінних відходів на полігони та сміттєзвалища ТПВ. Попереднє сортування відходів перед видаленням на звалища та впровадження роздільного збирання вторинних компонентів ТПВ дасть можливість зменшити обсяги розміщення побутових відходів на полігонах та сміттєзвалищах. Згідно даних Департаменту містобудування, архітектури, будівництва та житлово-комунального господарства облдержадміністрації роздільне збирання твердих побутових відходів запроваджено в 6 містах обласного значення: Черкаси, Канів, Сміла, Ватутіне, Умань та Золотоноша. Так, на контейнерних майданчиках багатоповерхових будинків м. Черкаси встановлено 377 контейнерів для збору склобою, паперу, поліетилену, ПЕТ-пляшок, з них: 238 – сітчасті для ПЕТ-пляшок, 139 – пластмасові. Зібрані від населення та підприємств використані ПЕТФ-пляшки ПрАТ "Черкасивторресурси" сортують за кольорами, подрібнюють, промивають, сушать та упаковують в м'які контейнери для подальшої передачі на утилізацію іншим підприємствам. За 2017 рік підприємством перероблено 2,7 тис. т ПЕТФ-пляшок. Крім того, в місті Черкаси проводиться збір небезпечних відходів від населення за рахунок коштів міського бюджету. Збір небезпечних відходів здійснювався пересувним пунктом прийому відповідно до графіку та двома стаціонарними пунктами, якими зібрано 50 куб. м небезпечних відходів, таких як відпрацьовані люмінесцентні та енергозберігаючі лампи, ртутні термометри та прилади, що містять ртуть, відпрацьовані батарейки та акумулятори тощо.

Поступово впроваджується роздільне збирання відходів від населення в містах Монастирище, Кам'янка, Корсунь-Шевченківський та в населених пунктах Городищенського, Канівського, Смілянського, Черкаського, Чигиринського, Чернобаївського районів. У 2017 році частка населених пунктів області, де впроваджено роздільне збирання ТПВ до загальної кількості населених пунктів області, становить 2,6%, що на 0,5% більше порівняно із 2016 роком (2,1%). На території населених пунктів області або на майданчиках для збору сміття встановлюються додаткові контейнери для збору вторинної сировини: макулатури, склобою, поліетиленових пляшок. З метою зменшення навантаження на полігони та сміттєзвалища твердих побутових відходів в області продовжуються роботи щодо впровадження системи роздільного збору таких відходів від населення, проте ці заходи не забезпечують ефективного вирішення даної проблеми. Одним із альтернативних шляхів вирішення даного питання є будівництво сміттєпереробних комплексів (заводів), які на території області відсутні. Упровадження

таких об'єктів потребує великих капіталовкладень, яких немає в місцевих бюджетах, тому необхідним є залучення коштів державного бюджету та зовнішніх інвестицій. В свою чергу, на шляху до вирішення даного питання обласною державною адміністрацією утворена робоча група обласної державної адміністрації щодо залучення інвестицій у сферу поводження з твердими побутовими відходами на території області, зокрема побудови сміттєпереробного заводу. Підписано меморандум про співпрацю з компанією "КООР International UA" (Королівство Бахрейн) щодо Проекту будівництва заводу комплексної переробки відходів, що планується до впровадження товариством "ЕКО-БАЙК". Реалізація Проекту дасть можливість вирішити питання подальшого поводження з твердими побутовими відходами у м. Черкаси та прилеглих до нього районах. Для забезпечення реалізації завдань "Стратегії регіонального розвитку області до 2020 року" та розв'язання екологічних проблем діє "Обласна програма охорони навколишнього природного середовища на 2016 – 2020 роки", яка затверджена рішенням обласної ради 03.06.2016 №5-2/VII, із змінами.

До заходів Програми включено розділ "Раціональне використання і зберігання відходів виробництва і побутових відходів", до якого включено заходи у сфері поводження з ТПВ:

- будівництво та реконструкція міських полігонів ТПВ;
- придбання обладнання та машин для збору, транспортування побутових відходів (сміттєвозів);
- запровадження системи роздільного збирання твердих побутових відходів з метою використання відходів у якості вторинної сировини (придбання контейнерів для роздільного збору твердих побутових відходів); - ліквідація несанкціонованих та стихійних сміттєзвалищ. Фактично у 2017 році на природоохоронні заходи по даному напрямку із місцевих бюджетів використано 6,33 млн грн.

З метою покращення регіональної політики у сфері поводження з відходами, у т. ч. промоції інвестиційних можливостей, залучення інвестицій та впровадження сучасних технологій розроблено "План заходів щодо сприяння залученню інвестицій і запровадженню сучасних технологій у сфері поводження з відходами в області на 2017 рік", який затверджено розпорядженням Черкаської облдержадміністрації від 30.12.2016 № 777.

Таблиця 10 Інформація про кількість сміттєзвалищ (полігонів) станом на 01.01.2018

№ з/п	Назва одиниці адміністративно-територіального устрою регіону	Кількість	Площі під твердими побутовими відходами, га	Зміни площі (+/-) у відношенні до попереднього року
1	2	3	4	5
Сміттєзвалища				
<i>Маньківський район</i>				
256.	с. Багва	1	0,7	-
257.	с. Березівка	1	0,4	-
258.	с. Вікторівка	1	0,2	-
259.	с. Дзензелівка	1	0,3408	-
260.	с. Добра	1	1,0	-
261.	с. Крачківка	1	0,5	-
262.	с. Іваньки	1	2,0	-
263.	с. Кривець	1	0,4	-
264.	с. Кишенці	1	1,0	-
265.	с. Буки	1	2,0	-
266.	с. Кислин	1	0,1	-
267.	с. Кути	1	0,2	-
268.	с. Молодецьке	1	0,5	-
269.	с. Нестерівка	1	1,5	-
270.	с. Попівка	1	0,59	-
271.	с. Поташ	1	дані відсутні	-
272.	с. Роги	1	1,2	-
273.	с. Чорна Кам'янка	1	0,8	-
274.	с. Подібна	1	0,8	-
275.	с. Паланочка	1	0,3	-
276.	с. Русалівка	1	1,0	-
277.	с. Харківка	1	0,99	-
Полігони				
№ з/п	Назва одиниці адміністративно-територіального устрою регіону	Кількість	Площі під твердими побутовими відходами, га	Зміни площі (+/-) у відношенні до попереднього року
11.	Маньківський район смт. Маньківка	1	5,3	-

Здоров'я населення

Незважаючи на деяке поліпшення, демографічна ситуація в області залишається складною. Загальний рівень народжуваності (9,6‰) нижчий від середнього по Україні (11,1‰), а рівень смертності – один з найвищих в країні (в області – 16,2‰, по Україні – 14,6‰).

Природне скорочення населення області у 2013 році на 1 тис. осіб майже вдвічі перевищує загальноукраїнський показник та становить 6,6‰ (по Україні – 3,5‰).

Середній вік населення області складає 42,1 років, що вище середнього віку по Україні (40,6 років). Водночас, середній вік населення у сільській місцевості (43,7 років) є вищим, ніж у міських поселеннях (40,9 років), що є негативним чинником для характеристики умов природного відтворення населення.

За останні п'ять років в області відбувається скорочення безробітних на 13 тис. осіб, зареєстрованих на обліку, чисельність яких станом на 01.01.2014 становила 24,9 тис. осіб.

На Черкащині діє розгалужена мережа наукових організацій різних типів, робота яких спрямована на забезпечення належного науково-технічного рівня різних сфер економіки області. У 2013 році займалися виконанням наукових та науково-технічних робіт

25 організацій, що відповідає 11 місцю серед регіонів України. Найбільша кількість організацій зосереджена в економічно і промислово розвинених містах. В обласному центрі знаходяться 44% загальної кількості наукових організацій, більше третини розташовано у містах Умань (24%) та Сміла (12%). Високий освітній рівень населення, достатня наявність кваліфікованої робочої сили, її високий рівень мобільності робить область привабливою для потенційних інвесторів та забезпечення високого рівня її соціально-економічного розвитку.

Медична допомога населенню області на даний час надається в 250 лікувально-профілактичних закладах та їх відокремлених структурних підрозділах (2013 рік – 236), з них 227 установ надають амбулаторно-поліклінічну допомогу (2013 рік – 213) та 540 – у фельдшерсько-акушерських пунктах (ФАП) і фельдшерських пунктах (ФП) (2013 рік – 542). Збільшення кількості закладів в поточному році відбулося в процесі реформування галузі переважно за рахунок створення 12 центрів первинної медико-санітарної допомоги (ПМСД). На даний час в області функціонує 13 центрів ПМСД (2013 рік – 1), до складу яких ввійшли 104 лікарські амбулаторії та 346 ФАПів.

Низький рівень укомплектованості всіх штатних посад лікарів, у тому числі і сімейних лікарів, не забезпечує якісного надання медичних послуг населенню. Показник забезпеченості населення області ліжками в лікарняних установах перебуває практично на середньоукраїнському рівні (80,5) і становить 81,0 на 10 тис. населення. З метою забезпечення покращення стану здоров'я та якості медичної допомоги матері продовж вагітності та пологів і новонародженій дитині (вроджені вади розвитку та стани, які виникають під час вагітності та пологів) в області доцільним є введення в дію обласного перинатального центру.

За даними Державної установи «Черкаський обласний лабораторний центр МОЗ України» повідомляє, що по результатам щотижневого моніторингу інфекційної захворюваності на гострі кишкові інфекції в області з 14.09.2019 по 20.09.2019 (38-й тиждень року) в області на 15 адміністративних територіях зареєстровано 86 випадків захворювань на ГКІ, інтенсивний показник на 100 тис. населення – 5,61, що на 80,2% більше ніж у минулому році (69 випадків, інт. пок. – 5,61). Найвищі показники мали місце в: Жашківському – 16,49, Маньківському – 7,37 районах, м.Черкаси – 7,24, Черкаському районі – 6,72, м.Сміла – 4,46, Катеринопільському – 4,19 районі.

В структурі зареєстрованих гострих кишкових інфекцій гастроентероколіти встановленої етіології складала 19 випадків (1,56%), гастроентероколіти невстановленої етіології – 26 випадків (2,14%), сальмонельоз – 30 (2,47%), вірусний гепатит А – 9 випадків (0,74%). Гастроентероколітів встановленої етіології зареєстровано 19 випадків, інт. пок –1,56, що залишається на рівні минулого року. За звітний тиждень виявлено 3 хворих на ГЕК ротавірусної етіології (м. Черкаси,-2, Маньківський район-1), захворюваність зменшилась на 2 випадки порівняно з аналогічним періодом минулого року.

Кількість туберкульозу, підтвердженого бактеріологічно у Маньківському районі – 36,8 випадків.

У структурі інфекційної захворюваності без грипу та ГРВІ паразитози складають 16%. Із всієї паразитарної захворюваності 88,5% становлять гельмінтози, яких зареєстровано 486 випадків, інтенсивний показник 33,9 на 100 тис. населення проти 56,8 у минулому році. Захворювання реєструвалося на всіх адміністративних територіях області. За переносниками трансмісивних хвороб здійснює постійний моніторинг. Проведено 988 санітарно-ентомологічних та діагностичних досліджень, з них з метою встановлення видової належності – 929 (94,0%), досліджень на виявлення алергенних кліщів – 59.

Санітарно-епідемічний стан території

Впродовж I півріччя 2019 року із проведених 4450 досліджень атмосферного повітря перевищення гранично допустимих, максимально разових концентрацій

забруднюючих речовин виявлено у 106 (2,4%) дослідженнях (м. Черкаси та Канівський район) та 27 досліджень на визначення концентрації діючих речовин пестицидів – без відхилень.

Проведено 1158 досліджень повітря закритих приміщень, відхилення виявлені у 3 (0,9%) дослідженнях.

Відповідно до Плану моніторингових досліджень об'єктів навколишнього середовища на 2019 рік, погодженого облдержадміністрацією 10.01.2019р., ДУ "Черкаський обласний лабораторний центр Міністерства охорони здоров'я України" за I квартал 2019 року із джерел та мереж централізованого водопостачання проведено 18 962 дослідження питної води за санітарно-хімічними та 8243 - за мікробіологічними показниками. Гігієнічним вимогам не відповідало 206 (1,1%) та 208 (2,5%) досліджень відповідно.

Питома вага досліджень питної води з відхиленнями від гігієнічних вимог за санітарно – хімічними показниками (перевищення вмісту заліза, марганцю та загальної жорсткості) перевищувала середньообласний показник в Золотоніському, Чернобаївському, Катеринопільському та Жашківському районах, за мікробіологічними (загальне мікробне число, коліформи) – в Городищенському, Жашківському та Драбівському районах.

Із джерел нецентралізованого водопостачання (приватні та громадські свердловини і колодязі) проведено 8426 досліджень питної води за санітарно-хімічними показниками та 1851 – за мікробіологічними.

Гігієнічним вимогам за санітарно-хімічними показниками не відповідали 565 (6,7%) досліджень (перевищення вмісту нітратів, заліза, марганцю та загальної жорсткості) у Кам'янському, Христинівському та Монастирищенському районах та 134 (7,2%) - за мікробіологічними показниками (наявність кишкової палички, ентеробактерій, перевищення вмісту загальних коліформ) у Канівському, Городищенському та Лисянському районах.

Результати моніторингу якості питної води висвітлювались на офіційному сайті ДУ "Черкаський обласний лабораторний центр Міністерства охорони здоров'я України" та в засобах масової інформації, направлялись в обласну, районні адміністрації та міськвиконкоми, Управління екології та природних ресурсів облдержадміністрації, Головне управління Держпродспоживслужби в Черкаській області для відповідного реагування та прийняття управлінських рішень.

Впродовж I півріччя 2019 року із водойм I категорії проведено 667 лабораторних досліджень річкової води, відхилень за санітарно-хімічними показниками не виявлено. За результатами 76 лабораторних досліджень річкової води I категорії за мікробіологічними показниками виявлені відхилення від встановлених нормативів у 4 дослідженнях (м. Черкаси, Звенигородський та Корсунь-Шевченківський райони).

При проведенні 4065 досліджень проб води водойм II категорії за санітарно - хімічними та 1168 – за мікробіологічними показниками встановленим нормативам не відповідало 20 (0,5%) та 71 (6,1 %) дослідження відповідно.

Питома вага досліджень води водойм з відхиленнями від встановлених нормативів за санітарно-хімічними показниками (інтенсивність запаху, забарвленість, вміст суспензованих речовин, розчиненого кисню, хімічне споживання кисню) перевищувала середньообласний показник в Золотоніському та Чернобаївському районах, за мікробіологічними (індекси лактозопозитивної кишкової палички, колі - фагів) – у м. Умань, Сміла Катеринопільському, Звенигородському та Золотоніському районах.

Впродовж I півріччя 2019 року проведено 11 442 дослідження харчових продуктів за санітарно-хімічними показниками, 13 135 – за мікробіологічними. Відхилення від гігієнічних нормативів виявлено у 0,2% та 0,5% досліджень відповідно, проти 0,6% та 1,4 % за аналогічний період минулого року.

Найбільше відхилень за санітарно-хімічними показниками – у м. Умань, Уманському, Монастирищенському районах, за мікробіологічними показниками – у мм. Черкаси, Сміла, Шполянському, Чигиринському, Городищенському, Уманському районах.

Крім цього, у здійснених 1266 дослідженнях овочів і фруктів реєструвались відхилення за вмістом нітратів у 16 (1,3%) дослідженнях (м. Умань, Уманський, Маньківський райони).

На вміст пестицидів проведено 695 досліджень харчових продуктів та продовольчої сировини, на мікотоксини в харчових продуктах – 40, за радіологічними показниками - 120, перевищень допустимих нормативів не виявлено.

За I півріччя 2019 року відібрано та проведено 844 дослідження ґрунту за санітарно-хімічними показниками, в т.ч. на визначення концентрації діючих речовин пестицидів – 170 досліджень, відхилень від гігієнічних нормативів не виявлено, за мікробіологічними показниками - 1085 досліджень, з них 81 (7,4%) - не відповідало гігієнічним нормативам (м. Сміла, Звенигородський район), за паразитологічними показниками – 650 досліджень, з них 4 (0,6%) - не відповідали гігієнічним нормативам (м. Умань, Уманський район).

В області виконано понад 10 тис. Досліджень фізичних факторів, зокрема: 920 - шуму, 360 – вібрації, 69–електромагнітного випромінювання, 2165 - освітленості та 4126 параметрів мікроклімату на об'єктах промислового, сільськогосподарського, комунального призначення та в зоні впливу об'єктів на умови проживання населення.

За результатами моніторингу встановлено перевищення гранично-допустимих рівнів шуму (27,5%), вібрації (27%), електромагнітного поля (4%) та (21,7%) не відповідають параметрам мікроклімату.

Водночас проведено 1195 виміріврадіаційного фону. Перевищень гранично-допустимих рівнів не виявлено.

Радіаційний фон становить 13 мікроРентген/год, що в межах величин природного радіаційного фону, який притаманний для нашої області.

ПРОГНОЗНІ ЗМІНИ

у разі якщо документ державного планування не буде прийнятий

Одним з найважливіших чинників, що можуть призвести до екологічної загрози є показники санітарно-епідеміологічний нагляду за якістю водних ресурсів. Забруднення водойм не тільки збільшить ступінь санітарно-гігієнічної та епідеміологічної загрози, але й зменшить об'єм води, придатної для використання в промислових, сільськогосподарських та комунально-побутових цілях. Недотримання прибережно-захисних смуг призведе до несприятливого режиму водних об'єктів, їх забруднення, засмічення і вичерпання, знищення навколводних рослин і тварин, а також збільшення коливань стоку вздовж річок, морів та навколо озер, водосховищ і інших водойм

Недотримання основних екологічних вимог до систем землеробства призведе до більш інтенсивного розвитку ерозійних процесів, ущільнення орного шару ґрунту, зниження його родючості, ослаблення стійкості природних ландшафтів тощо. Також негативного впливу на стан земельних ресурсів та ґрунтів завдаватимуть звалища твердих побутових відходів, у тому числі і несанкціоновані.

Недотримання санітарних зон створить загрозу здоров'ю і життю мешканцям та майбутніх поколінь, а також загрозу виникнення і розповсюдження інфекційних хвороб та масових неінфекційних захворювань (отруєнь) серед населення.

Таблиця 11 Динаміка використання відходів

№ з/п	Показник	2015 рік	2016 рік	2017 рік
1	Обсяги утворення відходів, т	1179180,2	1219156,5	1295131,5
2	Обсяги використання відходів, т	719513,2	698340,1	767377,5
3	Рівень використання, %	61	57	59

Примітка: Інформація надана Головним управлінням статистики у Черкаській області.

Зважаючи на те, що тваринницькі господарства часто знаходяться в межах населених пунктів, при наявності великої кількості гною створюватимуться антисанітарні умови не тільки безпосередньо на території ферми, а й на значній відстані від неї, що загрожує забрудненням ґрунту, водних джерел і повітряного басейну.

3. ХАРАКТЕРИСТИКУ СТАНУ ДОВКІЛЛЯ, УМОВ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ НАСЕЛЕННЯ ТА СТАНУ ЙОГО ЗДОРОВ'Я НА ТЕРИТОРІЯХ, ЯКІ ЙМОВІРНО ЗАЗНАЮТЬ ВПЛИВУ (ЗА АДМІНІСТРАТИВНИМИ ДАНИМИ, СТАТИСТИЧНОЮ ІНФОРМАЦІЄЮ ТА РЕЗУЛЬТАТАМИ ДОСЛІДЖЕНЬ).

Охорона атмосферного повітря

Для об'єктів, які є джерелом забруднення атмосферного повітря, повинні бути організовані санітарно-захисні зони, що встановлюються згідно з санітарною класифікацією підприємств і виробництв, складських споруд відповідно до Державних санітарних правил планування та забудови населених пунктів: I клас – 1000 м, II клас – 500 м, III клас – 300 м, IV клас – 100 м, V клас – 50 м.

Відповідно до Державних санітарних правил планування та забудови населених пунктів також затверджені розміри санітарно-захисних зон від сільськогосподарських підприємств до житлової забудови.

На території Маньківського району проходять магістральні газопроводи, для яких встановлено охоронні зони. Відповідно до чинного законодавства встановлений розмір охоронних зон складає:

- для магістральних газопроводів: УПУ, ПРОГРЕС, ЄКрКР, ЄКД та МГ КК 350 м від крайніх ниток в обидва боки;
- для МГ-відводу до заводу тяжких конструкцій складає 150 м з обох боків від його осі.

Охорона поверхневих і підземних вод

Згідно статті 88 Водного кодексу України прибережні захисні смуги встановлюються по берегах річок та навколо водойм уздовж урізу води (у меженний період) шириною:

- для малих річок, струмків і потічків, а також ставків площею менше 3 гектарів – 25 м;
- для річок, водосховищ на них та ставків більше 3 гектарів – 50 м;
- для озер – 100 м.

На перспективний період в смт Маньківка передбачається влаштування систем водопостачання. В населених пунктах з значною кількістю мешканців передбачається влаштування систем водопостачання об'єднаних господарсько-питних та протипожежних систем водопостачання з будівництвом кільцевих водопровідних мереж та регулюючих резервуарів з пожежним запасом води. Для забору підземних вод передбачається влаштування водозабірних артезіанських свердловин. Кількість таких свердловин передбачається визначати розрахунком, враховуючи фактичне та нормативне водоспоживання в населеному пункті та можливий дебіт однієї свердловини.

Охорона ґрунтового покриву і відновлення порушених земель

Впровадження заходів з охорони земель передбачається здійснити шляхом:

- визначення та зменшення площ земель, зайнятих відкритими розробками та кар'єрами, які відпрацьовані та передача вивільнених площ для інших видів використання;
- впровадження науково-обґрунтованих сівозмін, елементів біологізації землеробства, прогресивних технологій збереження та відтворення родючості ґрунтів і ведення землеробства;
- запобігання деградаційним процесам ґрунтового покриву на найбільш ерозійно небезпечних територіях, зокрема на землях сільськогосподарського призначення, консервація деградованих, малопродуктивних та техногенно забруднених земель;
- створення та відновлення полезахисних лісових смуг, захисних лісових насаджень на землях сільськогосподарського призначення;
- розроблення Генерального плану і техніко-економічних обґрунтувань використання та охорони земель з метою визначення перспективи щодо використання та охорони земель та для підготовки обґрунтованих пропозицій у галузі земельних відносин;
- проведення робіт із встановлення меж водоохоронних зон та прибережних смуг з метою охорони поверхневих вод від забруднення і засмічення та збереження їх водності;
- виготовлення правостановлюючих документів на право користування земельними ділянками державними установами з метою упорядкування землеволодінь та запобігання незаконних вилучень даних територій, зміни їх цільового призначення.

Розвиток земельних відносин базується на основі комплексу взаємопов'язаних та хронологічно узгоджених заходів, спрямованих на реалізацію державної політики щодо вирішення проблем регулювання та управління земельними ресурсами. На даному етапі передбачається:

1. Проведення рекультивації порушених земель.
2. Консервація деградованих та малопродуктивних земель шляхом залуження та заліснення.
3. Розроблення Генерального плану і техніко-економічного обґрунтування використання та охорони земель.
4. Проведення робіт із встановлення меж водоохоронних зон та прибережних смуг.
5. Проведення робіт з інвентаризації земель.
6. Розроблення проектів землеустрою щодо забезпечення еколого-економічного обґрунтування сівозмін та впорядкування угідь.
7. Виготовлення правостановлюючих документів на право користування земельними ділянками бюджетними установами.

Поліпшення санітарно-епідеміологічних умов

Санітарно-захисна зона від худобомогильників, в т. ч. сибіркових поховань повинна бути не меншою 1000 м.

Санітарно-захисна зона від території діючих кладовищ до житлових і громадських будівель повинна бути не меншою 300 м. Для кладовищ, що оточені житловою забудовою та СЗЗ яких не відповідає санітарним вимогам, проектним рішенням передбачено їх закриття із заборною підхоронень. Санітарно-захисна зона закритих кладовищ (по закінченню кладовищного періоду) до житлових, громадських будівель, установ і зон відпочинку та об'єктів, які прирівняні до них, може бути зменшена: в міських поселеннях до 50 м, у сільських поселеннях до 100 м.

Для забезпечення потреб пожежогасіння у воді проектом передбачається будівництво кільцевого пожежного водопроводу з пожежними гідрантами та будівництвом пожежних резервуарів і пожежної насосної станції.

4. ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ, У ТОМУ ЧИСЛІ РИЗИКИ ВПЛИВУ НА ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ, ЯКІ СТОСУЮТЬСЯ ДОКУМЕНТА ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ, ЗОКРЕМА ЩОДО ТЕРИТОРІЙ З ПРИРОДООХОРОННИМ СТАТУСОМ (ЗА АДМІНІСТРАТИВНИМИ ДАНИМИ, СТАТИСТИЧНОЮ ІНФОРМАЦІЄЮ ТА РЕЗУЛЬТАТАМИ ДОСЛІДЖЕНЬ).

Аналіз існуючої ситуації стосовно стану навколишнього природного середовища, у тому числі здоров'я населення, виявив наступні основні екологічні проблеми, з якими стикається смт Маньківка, є:

1. Атмосферне повітря
 - вплив автотранспорту та промислових підприємств.
2. Водні ресурси
 - відсутність централізованого водопостачання у частини селища;
 - відсутність централізованого каналізування у населення садибної забудови;
 - відсутність очисних споруд дощових стоків, що призводить до забруднення водойм;
 - наявні родовища питних і технічних вод;
 - відсутність затвердженої проектної документації по визначенню та встановленню водоохоронних зон та прибережних водозахисних смуг вздовж відкритих водойм на території району, включаючи природно-заповідний фонд.
3. Земельні ресурси
 - забруднення ґрунтів придорожньої території;
 - в майбутньому порушення та забруднення ґрунтового покриву в наслідок будівництва та прокладання каналізації та водопроводу;
 - наявність ділянок з порушеними територіями (кар'єри, зриті ділянки);
 - на території району розробляються родовища корисних копалин (суглинок).
4. Здоров'я населення
 - незадовільна якість питної води.
5. Лісові ресурси, природно-заповідний фонд
 - недостатній рівень заліснення району;
 - відсутність закріплених на місцевості меж територій та об'єктів природно-заповідного фонду.
6. Поводження з відходами
 - наявність несанкціонованих сміттєзвалищ;
 - незадовільний рівень централізованого вивезення та роздільного збору ТПВ;
 - відсутність об'єктів з обробки твердих побутових відходів.

Таблиця 12. SWOT-аналіз екологічної ситуації Сумського району

Сильні сторони	Слабкі сторони
• Відсутність промислових підприємств I, II та III класу небезпеки • Наявність потенціалу альтернативного виробництва електроенергії • Наявність оздоровчо-рекреаційних ресурсів • Стан повітряного басейну в смт Маньківка не є загрозливим для населення та природного середовища загалом	• Неєфективне використання природних ресурсів • Значна частина деградованих і малопродуктивних земель • Невстановлені відповідні розміри та межі прибережних захисних смуг та водоохоронних зон, а також недотримання режиму господарської та іншої діяльності в них • Наявність несанкціонованих сміттєзвалищ • Відсутність централізованого водопостачання та каналізації у більшості населених пунктів; • Недостатній рівень розвитку електротранспорту
Можливості	Загрози
• Достатній кліматичний потенціал для впровадження сонячної та вітрової енергетики • Використання альтернативних джерел енергії • Організація системи поводження з ТПВ • Створення мережі оздоровчо-рекреаційних закладів	• Техногенні катастрофи (так як район віднесено до промислово розвинутих) • Зростання рівня захворюваності населення внаслідок забруднення довкілля

5. ЗОБОВ'ЯЗАННЯ У СФЕРІ ОХОРОНИ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ПОВ'ЯЗАНІ ІЗ ЗАПОБІГАННЯМ НЕГАТИВНОМУ ВПЛИВУ НА ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ, ВСТАНОВЛЕНІ НА МІЖНАРОДНОМУ, ДЕРЖАВНОМУ ТА ІНШИХ РІВНЯХ, ЩО СТОСУЮТЬСЯ ДОКУМЕНТА ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ, А ТАКОЖ ШЛЯХИ ВРАХУВАННЯ ТАКИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ПІД ЧАС ПІДГОТОВКИ ДОКУМЕНТА ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ.

Метою розроблення Генерального плану території є створення та підтримка сприятливого життєвого середовища. Генеральний план території визначає, зокрема, основні принципи і напрямки організації охорони навколишнього природного середовища, захисту території від небезпечних природних і техногенних процесів.

Серед основних завдань схеми планування території є:

- обґрунтування майбутніх потреб і визначення переважних напрямів використання територій, в тому числі для містобудівних потреб, на основі принципів сталого розвитку;
- урахування та взаємоузгодження державних, громадських і приватних інтересів під час планування, забудови та іншого використання територій з дотриманням вимог містобудівного, санітарного, екологічного, природоохоронного, протипожежного та іншого законодавства;
- забезпечення раціонального розселення, визначення напрямів сталого розвитку населених пунктів та їх перспективної чисельності населення;
- визначення територій, що мають особливу екологічну, рекреаційно-оздоровчу, наукову, естетичну, історико-культурну цінність, встановлення передбачених законодавством обмежень на їх планування, забудову та інше використання;
- розроблення містобудівних заходів щодо охорони довкілля та раціонального використання природних ресурсів; охорони та збереження нерухомих пам'яток культурної

спадщини та пам'яток археології; захисту території та населення від небезпечних природних і техногенних процесів.

Основними міжнародними правовими документами щодо СЕО є Протокол про стратегічну екологічну оцінку (Протокол про СЕО) до Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті (Конвенція Еспо), ратифікований Верховною Радою України

(№ 562-VIII від 01.07.2015), та Директива 2001/42/ЄС про оцінку впливу окремих планів і програм на навколишнє середовище, імплементація якої передбачена Угодою про асоціацію між Україною та ЄС.

Виходячи з цього, при розробленні схеми планування території будуть враховані вимоги чинного законодавства в сфері охорони навколишнього середовища та здоров'я людей, зокрема:

- Закон України "Про Генеральну схему планування території України";
- Земельний кодекс України;
- Водний кодекс України;
- Лісовий кодекс України;
- Закон "Про основи містобудування";
- Закон України "Про регулювання містобудівної діяльності";
- Закон України "Про місцеве самоврядування в Україні";
- Закон України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року»;
- Постанова Кабінету Міністрів України Про забезпечення реалізації Закону України "Про Генеральну схему планування території України";
- ДБН Б.2.4.-2-94 Види, склад, порядок розроблення, погодження та затвердження містобудівної документації для сільських поселень;
- ДБН 360-92** Планування і забудова міських і сільських поселень;
- ДБН Б.2.4-1-94 Планування і забудова сільських населених пунктів України;
- ДБН Б.1.1-13:2012 Склад та зміст містобудівної документації на державному та регіональному рівнях;
- Стратегія сталого розвитку «Україна-2020», затверджена Указом Президента України від 12 січня 2015 року №5/2015;
- Програма діяльності Кабінету Міністрів України, затверджена Постановою Верховної Ради України від 14 квітня 2016 року №1099-VIII;
- План пріоритетних дій Уряду на 2016 рік, затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27 травня 2016 року №418-р;
- Національний план дій управління відходами до 2030 року, затверджений Кабінетом міністрів України 20 лютого 2019 року;
- Державна стратегія регіонального розвитку України на період до 2020 року, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 6 серпня 2014 р. №385;
- План заходів на 2015-2017 роки з реалізації Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 7 жовтня 2015 р. №821.

6. ОПИС НАСЛІДКІВ ДЛЯ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ДЛЯ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ВТОРИННИХ, КУМУЛЯТИВНИХ, СИНЕРГІЧНИХ, КОРОТКО-, СЕРЕДНЬО- ТА ДОВГОСТРОКОВИХ (1, 3-5 ТА 10-15 РОКІВ ВІДПОВІДНО, А ЗА НЕОБХІДНОСТІ - 50-100 РОКІВ), ПОСТІЙНИХ І ТИМЧАСОВИХ, ПОЗИТИВНИХ І НЕГАТИВНИХ НАСЛІДКІВ.

Серед основних факторів впливу на складові довкілля, пов'язаних із здійсненням Генеральним планом території, наступні:

атмосферне повітря – здійснення заходів охорони атмосферного повітря шляхом створення санітарно-захисних зон навколо підприємств та їх озеленення, оптимізації схем дорожнього руху, планування охоронних та захисних лісових насаджень;

водні ресурси – розширення доступу населення до системи каналізації, що дозволить знизити рівень забруднення ґрунтових вод; встановлення водоохоронних та прибережних захисних смуг забезпечить створення сприятливого режиму водних об'єктів, попередження їх забруднення;

лісові ресурси – підвищення лісистості території району до оптимальних показників дозволить покращити стан атмосферного повітря, якість вод та санітарний стан сільськогосподарських угідь, збільшити екологічну та біологічну ємкість території (чисельність і склад живих організмів);

природно-заповідний фонд – організація та винесення меж природно-заповідних об'єктів в натуру, що дозволить забезпечити їх збереження та цільове використання;

здоров'я населення – прийняття належних заходів щодо поліпшення водопостачання і санітарного благополуччя сприятиме зменшенню ризику на стан здоров'я населення.

В результаті аналізу проектних рішень була здійснена оцінка ймовірного впливу Генерального плану на складові довкілля відповідно до контрольного переліку, наведеного в таблиці 13.

Таблиця 13 Ймовірна оцінка впливу на довкілля

Чи може реалізація Схеми спричинити:	Негативний вплив			Пом'якшення ситуації
	так	помірний	ні	
Повітря				
Збільшення викидів забруднюючих речовин від стаціонарних джерел			•	
Збільшення викидів забруднюючих речовин від пересувних джерел			•	
Погіршення якості атмосферного повітря			•	
Поява джерел неприємних запахів			•	
Зміни повітряних потоків, вологості, температури або ж будь-які локальні чи регіональні зміни клімату			•	
Водні ресурси				
Збільшення обсягів скидів у поверхневі води		•		+
Значне зменшення кількості вод, що використовуються для водопостачання населенню			•	
Збільшення навантаження на каналізаційні системи та погіршення якості очищення стічних вод			•	
Зміни напрямів і швидкості течії поверхневих вод або зміни обсягів води будь-якого поверхневого водного об'єкту			•	
Порушення гідрологічного та гідрохімічного режиму малих річок			•	
Зміни напряму або швидкості потоків підземних вод				
Зміни обсягів підземних вод		•		
Забруднення підземних водоносних горизонтів			•	
Відходи				
Збільшення кількості утворюваних ТПВ		•		+
Збільшення кількості утворюваних чи накопичених промислових відходів IV класу			•	

небезпеки				
Збільшення кількості відходів I-III класу небезпеки			•	
Спорудження еколого-небезпечних об'єктів поводження з відходами			•	+
Утворення або накопичення радіоактивних відходів			•	
Земельні ресурси				
Порушення, переміщення, ущільнення грунтового шару			•	
Будь-яке посилення вітрової або водної ерозії грунтів			•	
Суттєві зміни в структурі земельного фонду, чинній або планованій практиці використання земель			•	
Виникнення конфліктів між ухваленими рішеннями Схеми та цілями місцевих громад щодо використання земельних ресурсів			•	
Біорізноманіття та рекреаційні зони				
Негативний вплив на об'єкти природно- заповідного фонду (зменшення площ, початок небезпечної діяльності у безпосередній близькості або на їх території тощо)			•	
Зміни в кількості видів рослин або тварин, їхній чисельності або територіальному представництві			•	
Збільшення площ зернових культур або сільськогосподарських угідь в цілому			•	
Порушення або деградацію середовищ існування диких видів тварин			•	
Будь-який вплив на кількість і якість рекреаційних ресурсів			•	
Будь-який вплив на об'єкти історико- культурної спадщини			•	
Інші негативні впливи на естетичні показники об'єктів довкілля (перепони для публічного огляду мальовничих краєвидів, появи естетично неприйнятних місць, руйнування пам'ятників природи тощо)			•	
Населення та інфраструктура				
Зміни в локалізації, розміщенні, щільності та зростанні кількості населення будь-якої території			•	
Вплив на нинішній стан забезпечення житлом або виникнення нових потреб у житлі			•	
Суттєвий вплив на транспортну систему, зміни в структурі транспортних потоків			•	
Необхідність будівництва нових об'єктів для забезпечення транспортних сполучень			•	
Потреби в нових або суттєвий вплив на наявні комунальні послуги			•	
Поява будь-яких реальних або потенційних загроз для здоров'я людей			•	
Інше				
Підвищення рівня використання будь-якого		•		

виду природних ресурсів				
Суттєве вилучення будь-якого невідновного ресурсу			•	
Збільшення споживання значних обсягів палива або енергії			•	
Суттєве порушення якості природного середовища			•	
Стимулювання розвитку екологічно небезпечних галузей виробництва			•	
Поява можливостей досягнення короткотермінових цілей, які ускладнюватимуть досягнення довготривалих цілей у майбутньому			•	
Такі впливи на довкілля або здоров'я людей, які самі по собі будуть незначними, але у сукупності викликать значний негативний екологічний ефект, що матиме значний негативний вплив на добробут людей			•	

Ймовірність того, що реалізація Генерального плану території призведе до таких можливих впливів на довкілля або здоров'я людей, які самі по собі будуть незначними, але у сукупності матимуть значний сумарний (кумулятивний) вплив на довкілля, є незначною.

В атмосферне повітря здійснюються викиди від автотранспорту та потрапляють забруднюючі речовини від роботи промислових підприємств. При реалізації Генерального плану на території смт не відбудуться зміни в структурі транспортних потоків

В разі демографічного розвитку смт Маньківка і збільшення кількості населення можливе підвищення навантаження від діяльності промислових об'єктів та життєдіяльності населення на очисні споруди через збільшення загального обсягу стічних вод. Для забезпечення належного стану водних об'єктів Генеральним планом передбачається повне забезпечення централізованою системою каналізування смт Маньківку, включно з об'єктами соціальної сфери та промисловості, та будівництво каналізаційних очисних споруд. На промислових об'єктах, які скидають в господарсько-побутову каналізацію стічні води з підвищеним вмістом шкідливих речовин, пропонується облаштування локальних очисних споруд попереднього очищення для забезпечення допустимої концентрації стоків перед скиданням в централізовану мережу.

Таким чином, реалізація Генерального плану території смт Маньківка не має супроводжуватися появою нових значних негативних наслідків для довкілля. Разом з тим, реалізація багатьох проектних рішень Генерального плану може призвести до покращення соціальної та екологічної ситуації.

7. ЗАХОДИ, ЩО ПЕРЕДБАЧАЄТЬСЯ ВЖИТИ ДЛЯ ЗАПОБІГАННЯ, ЗМЕНШЕННЯ ТА ПОМ'ЯКШЕННЯ НЕГАТИВНИХ НАСЛІДКІВ ВИКОНАННЯ ДОКУМЕНТА ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ.

Аналіз основних природоохоронних заходів Генерального плану території на відповідність цілям законодавчих актів з охорони довкілля представлено в таблиці 14.

Таблиця 14 Оцінка відповідності положень Схеми планування території цілям охорони довкілля

<i>Сфери охорони довкілля</i>	<i>Завдання, викладені в Генеральному плані території</i>	<i>Стратегічні цілі інших актів законодавства, які мають відношення до виявлених проблем</i>
Атмосферне повітря	Зменшення викидів забруднюючих речовин в атмосферному повітрі шляхом встановлення для промислових та підприємств визначених законодавством розмірів санітарно-захисних зон, планування охоронних та захисних лісових насаджень.	Здійснення природоохоронних заходів, спрямованих на зменшення обсягів викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря.
Водні ресурси	Забезпечення централізованою системою каналізування усіх населених пунктів. Будівництво каналізаційних насосних станцій для перекачки стічних вод на очисні споруди комунальної каналізації Влаштування систем водопостачання.	Охорона, екологічне оздоровлення та відтворення водних об'єктів. Визначення розмірів і меж водоохоронних зон. Забезпечення населення і галузей економіки водними ресурсами в необхідній кількості та відповідної якості. Будівництво та реконструкція водопровідних та каналізаційних мереж.

8. ОБҐРУНТУВАННЯ ВИБОРУ ВИПРАВДАНИХ АЛЬТЕРНАТИВ, ЩО РОЗГЛЯДАЛИСЯ, ОПИС СПОСОБУ, В ЯКИЙ ЗДІЙСНЮВАЛАСЯ СТРАТЕГІЧНА ЕКОЛОГІЧНА ОЦІНКА, У ТОМУ ЧИСЛІ БУДЬ-ЯКІ УСКЛАДНЕННЯ (НЕДОСТАТНІСТЬ ІНФОРМАЦІЇ ТА ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ ПІД ЧАС ЗДІЙСНЕННЯ ТАКОЇ ОЦІНКИ).

У контексті стратегічної екологічної оцінки Генерального плану території з метою розгляду альтернативних проектних рішень і їх альтернативних наслідків було розглянуто «нульовий» сценарій (за відсутності проекту розвитку території).

При гіпотетичному «нульовому» сценарії не розробляється і не затверджується Генерального плану території смт Маньківки Маньківського району Черкаської області. Цей сценарій може розглядатися як продовження поточних (найчастіше несприятливих) тенденцій щодо стану довкілля, в тому числі здоров'я населення. Отже, приходимо до висновку, що при «нульовому» варіанті подальший стабільний розвиток району є очевидно проблематичним, і ця альтернатива веде до погіршення екологічної ситуації, погіршення стану здоров'я населення, неефективного використання земельних ресурсів.

9. ЗАХОДИ, ПЕРЕДБАЧЕНІ ДЛЯ ЗДІЙСНЕННЯ МОНІТОРИНГУ НАСЛІДКІВ ВИКОНАННЯ ДОКУМЕНТА ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ ДЛЯ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ДЛЯ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ.

З метою виявлення непередбачених несприятливих наслідків реалізації Генерального плану території і вжиття заходів щодо їх усунення необхідно проведення моніторингу значного впливу на довкілля.

Для організації моніторингу можуть бути використані існуючі системи моніторингу та інформаційні системи. Рекомендується вибирати методи моніторингу, які доступні і найкращим чином пристосовані для перевірки того, чи відповідає той вплив на довкілля та здоров'я населення, який спостерігається, припущенням і висновкам, зробленим в процесі СЕО. Крім того, важливим критерієм для вибору методів є можливість раннього виявлення непередбаченого негативного впливу від реалізації Генерального плану території, що дозволить вжити своєчасні заходи щодо виправлення ситуації.

Таблиця 15 Екологічні індикатори для моніторингу виконання Генерального плану території

Індикатор	Визначення	Джерело даних
Середньодобовий вміст забруднюючих речовин у атмосферному повітрі	Обсяги викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних і пересувних джерел	Звіт державної гідрометеорологічної служби, річний звіт підрозділу з охорони навколишнього природного середовища.
Утворення відходів (кількість тон на рік, кількість кг на людину). Відходи, як вторинна сировина (тон в рік, % від загальної кількості утворених).	Обсяг зібраних твердих побутових відходів. Обсяг зібраних відходів як вторинної сировини (папір, скло, пластик і т.д.).	Звіти підприємств, що надають комунальні послуги. Річний звіт підрозділу з охорони навколишнього природного середовища.
Якість питної води.	Відповідність якості питної води санітарно-гігієнічним вимогам.	Звіти лабораторних досліджень підрозділу МОЗ України.
Спорудження каналізації.	Протяжність каналізаційних мереж (км), пов'язаних зі станцією очищення стічних вод.	Звіти районної ради.
Показник лісистості території району	Заліснення непридатних для ведення сільського господарства земель, створення лісових захисних насаджень вздовж водних об'єктів та полезахисних смуг.	Звіти районної ради.
Встановлення меж об'єктів природно-заповідного фонду та їх охоронних зон.	Кількість об'єктів, для яких були розроблені та встановлені межі, розміри охоронних зон.	Звіти районної ради. Річний звіт підрозділу з охорони навколишнього природного середовища.
Встановлення	Протяжність встановлених	Звіти районної ради. Річний

водоохоронних зон та прибережних захисних смуг	водоохоронних зон та прибережних захисних смуг (км), протяжність винесених в натуру прибережних захисних смуг та водоохоронних зон (км).	звіт підрозділу з охорони навколишнього природного середовища.

10. ОПИС ЙМОВІРНИХ ТРАНСКОРДОННИХ НАСЛІДКІВ ДЛЯ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ДЛЯ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ (ЗА НАЯВНОСТІ)

За приведеною оцінкою відсутня ймовірність транскордонних наслідків в результаті прийняття Генерального плану території.

11. РЕЗЮМЕ НЕТЕХНІЧНОГО ХАРАКТЕРУ ІНФОРМАЦІЇ, ПЕРЕДБАЧЕНОЇ ПУНКТАМИ 1-10 ЦЬОЇ ЧАСТИНИ, РОЗРАХОВАНЕ НА ШИРОКУ АУДИТОРІЮ.

Оцінка проводилась паралельно з підготовкою Генерального плану території смт Маньківка Маньківського району Черкаської області, тому проведені в рамках СЕО консультації і виконаний аналіз використано для оптимізації Генерального плану з точки зору впливу на довкілля, у тому числі на здоров'я населення громади.

За підсумками СЕО були запропоновані заходи щодо покращення стану навколишнього природного середовища. З метою визначення потенційного негативного впливу на стан довкілля планової діяльності, а також можливих конфліктів з цілями екологічної політики, зазначеними в інших документах стратегічного характеру, були проаналізовані окремі розділи Генерального плану території. Така оцінка дозволила сформулювати ряд пріоритетних заходів щодо попередження, скорочення або зниження передбачуваних наслідків негативного впливу на стан довкілля, у тому числі здоров'я населення.

Таким чином, адміністрація смт Маньківка повинна забезпечити реалізацію наступних заходів:

- збільшення потужності систем водопостачання та водовідведення для розширення доступу населення до джерел якісної води, поліпшення стану його здоров'я, доступу населення, підприємств і організацій до систем каналізації;
- будівництво водозабірних колодязів;
- будівництво пожежних резервуарів, пожежної насосної станції, кільцевих мереж пожежного водопроводу з пожежними гідрантами.
- встановлення водоохоронних та прибережних захисних смуг;
- реконструкція централізованих каналізаційних очисних споруд.